

Litteratur och litteraturskapande i Blekinge och Kronoberg

Kartläggning av nuläget
Förslag på hur regionen kan stötta litteraturen som
konstform

Utredning gjord på uppdrag av Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg
av Camilla Carnmo våren 2016.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
Bakgrund	
Uppdrag	
Tillvägagångssätt	
2. Litteratur och läsfrämjande i kulturplanerna för Blekinge och Kronoberg	4
3. Andra utredningar	6
4. Kartläggning	9
4.1 Författare	9
4.2 Förlag	17
4.3 Bibliotek	21
4.4 Formella nätverk	34
4.5 Berättarkraft och Läsfest!	36
4.6 Bokmässor	37
4.7 Det fria ordets hus	39
4.8 Litterära sällskap	42
4.9 Skrivarkurser	46
4.10 Övriga:	
Sagobygden, Litteratursällskapet, Skrivarklubbar, Bokens dag	47
4.11 Bokhandlare	49
4.12 Befintliga stöd till författare	53
4.13 Sammanställning	54
5. Förslag på hur regionen kan stärka litteraturskapande	55
5.1 Resultat av två workshops	55
5.2 Stöd i andra regioner	59
5.3 Förslag från utredaren	63
6. Slutsats	70
Bilaga	71

1. Inledning

Syfte och bakgrund

Från 2015 är området litteratur och läsfrämjande med i kultursamverkansmodellen. I de regionala kulturplanerna ges i uppdrag åt Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg att göra en kartläggning av litteraturen i de två länen. Denna kartläggning föreligger här tillsammans med förslag på åtgärder för utveckling av området och modeller för framtida samverkan och förankring.

Denna rapport består av två delar. Den första delen innehåller en kartläggning av nuläget för litteraturskapande. Inom begreppsramen litteraturskapande ingår författare, förlag, översättare, studieförbund, bibliotek och andra offentliga institutioner, samt föreningar och andra civila organisationer ägnade åt skrivande och litteratur. Utredningen omfattar enbart de författare som lever och är verksamma här. Författare födda här men bosatta någon annanstans är alltså inte med.

Den andra delen handlar om utveckling av området litteraturskapande. Här presenteras förslag på hur regionen kan arbeta för att stärka området, samt modeller för förankring och samarbeten mellan olika aktörer.

Särskilt fokus på barn och unga samt mångfald och mångspråk ska genomgående beaktas.

Tillvägagångssätt

Styrgrupp

Utredningen har haft en styrgrupp bestående av utredaren och representanter för författande, förlag och offentlig litterär verksamhet. Representanterna kommer från både Blekinge och Kronoberg.

- Tina Kristina Persson, författare, kulturjournalist och kritiker. Kronoberg.
- Alexandra Stiernspetz Nylén, verksamhetsutvecklare på Det fria ordets hus i Växjö. Kronoberg.
- Marcus Sandekjer, chef för Blekinge museum och förläggare. Blekinge.
- Kristina Hedberg, regionbibliotekarie och som chef för Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg beställare av denna utredning. Blekinge.

Styrgruppen har med sin breda kompetens och erfarenhet tillhandahållit feedback, kunskap och kontakter under hela arbetet med utredningen. Vi har haft gemensamma möten vid tre tillfällen.

Enkäter

En webbaserad enkät skickades ut till ett sjuttiofem författare och 60 svar kom in.

Intervjuer

Ett stort antal intervjuer har gjorts via mejl, telefon och möten.

Workshop

Författare, förläggare, översättare, lektörer, bibliotekarier, litterära sällskap och studieförbund bjöds in till workshops för att tillsammans jobba fram idéer och förslag på hur regionen kan stötta det litteraturskapande området i framtiden. Workshopen utgick från ett framtidsscenario tio år fram i tiden där litteraturskapandet fullkomligt exploderat här i regionen. Deltagarna fick i uppgift att fundera på vad deras roll som individer varit i denna framgångssaga och vad andras (t ex det offentligas) roller varit. En workshop hölls i Karlskrona och en i Växjö och många idéer lades fram.

Andra utredningar

Andra regioner har gjort liknade utredningar och jag har läst och tagit till mig erfarenheter och tips från Skåne, Västra Götaland, Jämtland Härjedalen och Norrbotten.

2. Kulturplanerna

I kulturplanen för Region **Kronoberg** 2015 – 2017 står bland annat:

En väg att skapa intresse för läsning är genom det egna skrivandet och berättandet, det finns ett stort intresse hos unga i Kronoberg att skriva och berätta sina egna och andras berättelser. Här är biblioteken, Berättarnätet Kronoberg och Det fria ordets hus viktiga aktörer för att belysa både litteraturen som konstform och författares villkor.

...

Ytterligare en utmaning är att det behövs kunskap om förutsättningarna för de professionella kulturskaparna på området, det vill säga författare och skribenter, i länet. En förutsättning för konstnärlig utveckling och förnyelse på kulturområdet är kunskap om kulturskaparnas behov och förutsättningar och på vilket sätt det offentliga kan stötta utvecklingen.

...

Det är även viktigt att värna den litteratur som skrivits och som skrivs om Kronoberg och att kunna uppmuntra till och ge goda förutsättningar för nyproduktion.

I Kronoberg finns satsningar på författare, skrivande och berättare. I Ljungby finns Berättarnätet Kronoberg som driver Sagomuseet och arrangerar en årlig internationell berättarfestival. I Växjö finns Det fria ordets hus som jobbar med yttrandefrihetsfrågor och administrerar Växjö som författarfristad. Utöver Det fria ordets hus har Växjö kommun de senaste åren satsat på det litterära arvet bland annat genom att instifta ett litteraturpris till Pär Lagerkvists minne och stötta de litterära sällskapen (Elin Wägner, Vilhelm Moberg, Pär Lagerkvist) och Kronobergs bokmessa.

Region **Blekinge** skriver om litteratur och berättande i sin kulturplan för 2015 – 2017 men har även sammanställt en mer detaljerad strategi för litteratur och berättande i Blekinge 2015 – 2017. I den står bland annat:

Att Region Blekinge vill stötta författarnas villkor genom att:

1. - Skapa ett nätverk och ett stöd till yrkesverksamma författare i länet för rådgivning, till exempel kring publiceringsstöd och en arena för synliggörande och förmedling.
  - Ta tillvara författares kompetens i det litterära samtalet, på bibliotek och inom andra kulturinstitutioners verksamhet och uppmuntra till skriv-, läs- och kunskapsprojekt för barn och unga i och utanför skolan.
  - Ge förutsättningar för att fler unga ska få möjligheten att utveckla sitt skrivande och våga satsa på skrivandet professionellt.
  - Skapa en eller flera litterära offentliga scener, där olika konstarter också kan mötas.
  - Erbjuda ett värdskap och en tillfällig vistelse i Blekinge för fristadsförfattare från olika länder där demokratin är hotad, att i länet fritt och säkert kunna fortsätta utöva sitt yrke.

Hur?

1. - Om möjligt prioritera en tillsättning av en litteraturutvecklare inom Region Blekinge eller i samverkan med andra närliggande regioner, att fungera som rådgivare, stöd åt författare, verka ut mot lokala arrangörer och att utveckla förutsättningar för litterära scener.
2. - Sveriges Författarförbund och Författarcentrum Syd inbjuds till dialog.
3. - Använda blekingeförfattare i olika och oväntade sammanhang såsom marknadsförare av och vid marknadsföring av Blekinge internt och externt.
4. - Region Blekinge och Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg uppdras att utveckla förutsättningarna för fler litterära möten med författare inom skolan t ex genom Skapande skola eller skrivarkurser för barn och unga utanför skolan och för vuxna i samverkan med folkhögskolor och studieförbund.

I strategin tas även upp att man vill stimulera och lyfta fram lokalt producerad litteratur, bland annat genom samlingar och att återinföra Årets Blekingebok, ett pris som har delats ut tidigare men hamnat i träda. Blekinge Läns Bildningsförbund har haft uppdraget att administrera och dela ut Årets Blekingebok.

Litteratur- och berättarfestivalen Berättarkraft tas också upp i strategin. Den började i Olofström 2013 men blev en länsöverskridande angelägenhet 2016 då alla kommuner (samt Bromölla) deltog.

Samarbete med Blekinge Tekniska Högskola, företag och bibliotek för att ordna en digital arena för ungas skrivande.

Litteratur och berättande som en del i Blekinges turistnäring tas också upp som en utvecklingsmöjlighet.

3. Andra utredningar

Skåne

I "En inventering av konstområdet litteratur i Skåne" skriver Karin Orth:

I den litterära infrastrukturen ingår i första hand upphovsmännen – författarna, dramatiker, och deras respektive främjandeinstitutioner. Man talar ibland om ordkonstområdet som då innefattar författare, dramatiker och översättare.

Traditionellt har man ansetts vara författare efter ett antal publicerade böcker. Både det fackliga Sveriges författarförbund och branschorganisationen Författarcentrum har haft två publicerade titlar som ett krav för att få bli medlem. Författarförbundet ställer även kvalitetskrav för medlemskap och det är ingen självklarhet att bli antagen som medlem. Författarcentrum införde för några år sedan ett begränsat medlemskap för debutanter.

Till marknadens aktörer räknas bokförlag, litterära tidskrifter och webbplatser där författarna kan publicera och få ersättning för sina texter. Bokhandel och antikvariat som säljer de utgivna författarnas böcker tillhör också marknaden. Teatrar och aktörer inom film och spelutveckling är andra som behöver författares och dramatikers berättelser och texter.

Till förmedlarna kan räknas olika litteraturförmedlande institutioner som bibliotek men också litterära scener och festivaler som är viktiga för att berättelserna och texterna skall nå sina läsare. Idag då kravet på författarens publika framträdanden har ökat är dessa scener viktiga för författarnas försörjning. Skolan har i och med Skapande skola blivit en annan viktig uppdragsgivare. Bokhandeln är ytterligare en aktör som kan räknas till marknaden men även är förmedlande.

Kommentar

Skåne och Blekinge–Kronoberg är svåra att jämföra då de har helt olika infrastrukturer vilket även påverkar litteraturområdet. Skåne har fler invånare och storstadsområdet Malmö–Lund–Köpenhamn. Där finns i högre utsträckning yrkesverksamma författare, litterära evenemang och utgivning av tidskrifter. I den skånska kartläggningen hänvisas, i högre utsträckning än i den här, till författare som kallas professionella och är utgivna på traditionella förlag.

Norrbotten

2012 skrev Jimmy Gärdemalm och Maria Öman kartläggningen "Litteraturens villkor i Norrbotten". Bland annat berättar de följande. I början av 1970-talet startade Bildningsförbundet i Norrbotten tillsammans med länets bildningskonsulent en verksamhet där regionala amatörförfattare bjöds in att medverka i en antologi mot att de svarade på en enkät. 184 bidrag kom in och delade på antologins 447 sidor. Norrbottens bildningsförbund gav sedan ut ytterligare antologier med bidrag från amatörförfattare och med texter på tema Norrbotten, efter att det även arrangerats studiecirkel om bygden. 1975 startade bildningsförbundet ett eget förlag, Skrivarförlaget, som gav ut runt 150 titlar, framför allt under 1980-talet. Man hade en särskild serie för unga författare. Förlaget lades ner 1990 efter att ha gått med förlust under nästan hela tiden.

Kommentar

Det är intressant att nämna denna förlagsverksamhet, som nu 2016 med all egenutgivning, ter sig närmast exotisk. Bokutgivning och förlagsverksamhet kan se ut på olika sätt. Värt att notera är förstås också att verksamheten inte bar sig ekonomiskt, varför den är att betrakta som en stödverksamhet.

Västra Götaland

2012 tog Eira Högforsen på kultursekretariatet fram "Handlingsplan som syftar till att stärka Litteraturen i Västra Götaland" och som en fortsättning på denna skrev Kultur i Västs litteraturkonsulenter Eva Fred, Gunnar Södow och Katarina Dorbell 2015 en rapport om arbetet med den litterära plattformen i Västra Götaland.

"2013 gav Kulturnämnden i Västra Götaland Kultur i Väst i uppdrag att skapa en litterär plattform. Litteraturplattformens syfte är att stödja litteratur, läsande, dialog, folkbibliotek, litterära nätverk och aktörer samt verksamheter i Västra Götaland. Målet med dialogen är att tillsammans öka litteraturens synlighet, tillgänglighet och att erbjuda en plats för gemensamt samtal, idéer och utvecklingstankar."

Kommentar

Litteraturplattformens syfte är alltså betydligt bredare och mer inriktad på litteratur än denna utredning som fokuserar på litteraturskapande och litteraturskapare. Kultur i Väst är ett betydligt större upptagningsområde samt har ett antal större aktörer, varför direkta jämförelser blir irrelevanta. Dock finns det tankar och arbetssätt som är intressanta för denna utredning. Till exempel har Kultur i Väst ett samarbete med HDK (Högskolan för design och konsthantverk) om högskolekursen "Bilderboken och omvärlden", samt nätverksarbete för diskussion, kunskapsutbyte och konkreta projekt/verksamheter.

Jämtland Härjedalen

Theres K Agdler har sammanställt rapporten "Litteraturens och författarnas villkor i Jämtland Härjedalen" (2015).

Här används begreppen "etablerade författare" och "blivande författare".

Regionen har startat ett författarnätverk (för både etablerade och blivande författare) som leds av en biblioteksutvecklare.

Theres K Agdler har i sin kartläggning sammanställt tidigare utredningar från andra delar av Sverige och jag citerar och använder somliga delar av den.

Hon skriver att Norrbotten startat ett litterärt resurscentrum som finansieras av Norrbottens läns landsting och Kulturrådet. Syftet är att lyfta litteraturen som konstform, underlätta författarskap i Norrbotten, samt verka för att Norrbotten ska utmärka sig som ett skrivande och läsande län.

Sedan i augusti 2015 har projektledaren Maria Bideke samlat in behov och tankar från en mängd författare, förlag och andra aktörer som hon har träffat:

“Några av de behov som visat sig vara stora i Norrbotten är hjälp med bidragsmöjligheter och hjälp med samverkan mellan olika aktörer på litteraturområdet. Det finns även ett behov av att kontaktinformation till länets författare, förlag, illustratörer, översättare m.fl. finns samlad någonstans (som exempelvis hos oss på Litteraturrekurscentrum Norrbotten). Idag finns ingen samlad översikt över vilka aktörer som är verksamma på litteraturområdet i Norrbotten.”

Just de behoven stämmer mycket väl överens med de önskemål som kommit fram under kontakterna med författare (både blivande och verksamma) under utredningen om Blekinge och Kronoberg.

Region Västerbotten startade projektet Det litterära Västerbotten 2013. *Upptaktsträffar ordnades i olika kommuner för att bilda författarnätverk. Det arrangerades skrivarkurser och 2014 organiserades en författarstafett i samarbete med Littfest i Umeå och Norrländska litteratursällskapet. Projektmålet är att ”Utveckla Västerbottens litterära infrastruktur så att det blir lättare att bli och vara författare i Västerbotten och därmed stärka litteraturen som konstform”.* Dock har projektet bytt projektledare flera gånger och saknar ett officiellt författarnätverk och ett tydligt resultat.

Jönköping och Östergötland har gjort mindre utredningar och i Västernorrland skrivs det en nu våren 2016.

I Jämtland Härjedalen efterlyser författarna, precis som i Blekinge och Kronoberg, fler betalda författarframträdanden. Man önskar att biblioteken lyfter lokala författare, att nätverk bildas, att en litteraturkonsulent anställs, att det finns hjälp att få när det gäller utgivning och marknadsföring. Att någon slags sammanställning görs över verksamma författare samt att det inrättas stipendier och priser.

4. Kartläggning

Detta är den största delen av utredningen. Här presenteras alla aktörer som verkar inom det litterära fältet i regionen. Jag lägger på ett utförligt sätt fram kartläggningen av författare, förlag, bibliotek, formella nätverk, festivaler, bokmässor, Det fria ordets hus, litterära sällskap, skrivarkurser, Sagobygden, skrivarklubbar och övriga aktörer, bokhandlare och stöd. Varje nytt område inleds med en sammanfattning.

4.1 Vem skriver i Blekinge och Kronoberg

En webbenkät skickades ut till författare i Blekinge och Kronoberg. Enkäten skickades ut till ett sjuttiofem författare och 60 svar inkom, vilket innebär en svarsfrekvens på ca 85 %. Svar som trots allt kom från författare som inte är bosatta och verksamma i Blekinge eller Kronoberg har jag inte tagit med. I Blekinge finns ett antal sommarboende författare till exempel. Det finns naturligtvis fler personer som skriver i regionen. En del har jag inte fått tag på, en del har inte velat delta.

Jag hittade författarna via:

- Kronobergs bokmessa
- Berättarkrafts bokmessa i Blekinge
- Sveriges författarförbund i Blekinge
- Författarcentrum Syd
- Utredningens facebookside
- Övriga kontakter

Siffror

Här finns mycket att gotta sig i. Jag har delat upp siffrorna för ålder och kön för respektive län, men resten redovisar jag sammanslaget eftersom det ser så lika ut i båda länen. I Kronoberg är genomsnittsåldern något lägre än i Blekinge, men denna skillnad är inte "statistiskt säkerställd", likaså tror jag att könsfördelningen i realiteten är relativt jämn, dock med något fler kvinnor.

En miss i enkätens utformning är att hela 48 % svarar "övrigt" på frågan om vilken genre de skriver i. Här vet jag att en stor andel är läromedel. Här finns även dramatik, biografier och självbiografier, bygdeskildringar och enstaka fotoböcker.

Leva på det

De allra flesta skriver för nöjes skull. I enkäten är det två yrkesförfattare (Per Nilsson i Blekinge och Solveig Olsson Hultgren i Kronoberg) som har svarat. I Kronoberg bor även Katarina von Bredow som dock inte deltagit i undersökningen, vilket ger två författare i

Kronoberg och en i Blekinge som lever bara på sitt skrivande. Den mycket produktiva ungdomsförfattaren Kim Kimselius i Blekinge har i och för sig alla sina inkomster kopplade till sitt skrivande, men medan 70 % kommer från själva författandet kommer 30 % från kurser och andra uppdrag. Att det är svårt att leva på sitt författarskap är vanligt, så ser det ut över hela landet. Även många kända författare på stora förlag behöver jobba med andra saker vid sidan av sitt skrivande. Värt att notera är att alla ovan nämnda författare skriver barn- och ungdomsböcker!

Många som svarat på enkäten är pensionärer, nästan 30 procent. En del har skrivandet som ett fritidsintresse. 65 % har ett helt annat yrke, men flera drömmer om och siktar på att kunna leva på sitt skrivande. Den grupp (ca 20%) som har fått arbetsstipendier vittnar om hur mycket det har betytt för dem, både för att ha råd att få loss skrivtid och för den positiva inverkan det har på självförtroendet. Någon har sett dem och tyckt det de gör/vill göra är bra. Det betyder mycket. Detta behov av att någon ska uppskatta ens arbete med skrivandet framkom tydligt både i enkätsvaren och i de workshopar jag höll. Den stora uppskattningen som Berättarkrafts bokmässan fick från författare vittnar om det. Likaså önskar många att biblioteken ska vara en plats där en får synas och läsa. Två tredjedelar tjänar inga pengar alls på sitt skrivande, medan en tredjedel kan leva delvis på sitt skrivande. Den här inkomstdelen spretar från 70 % och ner till mycket lite.

I Blekinge och Kronoberg finns många som skriver och publicerar sig. En bråkdel av dessa är yrkesförfattare. En tredjedel tjänar något och två tredjedelar tjänar ingenting. Cirka en tredjedel är medlemmar i Författarförbundet och en knapp femtedel i Författarcentrum syd. För att bli medlem i Författarförbundet ska en ha gett ut två böcker, (kan vara på eget förlag.)

Ge ut

Den största gruppen tycker att det är enkelt att ge ut sin bok, antingen de gör det via förlag eller själva. Det finns mycket information att hitta på nätet. De påpekar att det är sedan det riktigt svåra arbetet kommer. Distribution och marknadsföring kan vara en svår nöt att knäcka. De som tycker det är svårt med utgivning menar att det är svårt att jämföra olika tjänster för egenutgivning (det finns många) och att egenutgivning kräver kapital. Och – att det är svårt att bli utgiven. Det stöd som efterfrågas är i stora drag att få information och utbildning, gärna av en förläggare.

En tredjedel ger ut sina böcker på förlag. En fjärdedel på eget förlag. 10 % via förlagstjänster för egenutgivning och 30 % har markerat "övrigt" i enkäten. Detta övrigt refererar bland annat till föreningar, till exempel hembygdsföreningar. Här kan även gömma sig skrifter som ges ut av myndigheter såsom Länsstyrelsen.

Cirka tio procent upplever rädsla eller oro för att uttrycka sig helt fritt. Det handlar antingen om personlig hänsyn eller oro för politiska konsekvenser.

Önskemål

- Fler forum för att träffa kollegor
- Fler uppläsningstillfällen
- Fortbildning
- Fortsatt bokmässan

- Att regionen/länet pushade för sina egna författare i bibliotek och bokhandel och i diskussioner om länets varumärke och attraktionskraft.
- Bättre ekonomi. Stipendier och regionalt litteraturstöd.

Sammanställning av enkätsvar

Födda och genomsnittlig ålder

Blekinge 59 år.

Kvinnor i Blekinge. Genomsnitt 57 år. Äldst 76 år. Yngst 36 år.

Män i Blekinge. Genomsnitt 61 år. Äldst 74 år. Yngst 48 år.

Kronoberg 56 år

Kvinnor i Kronoberg 54 år. Äldst 68 år. Yngst 33 år.

Män i Kronoberg. Genomsnitt 58 år. Äldst 77 år. Yngst 22 år.

Kön Blekinge. Kvinnor 60 %. Män 40 %.

Kön Kronoberg. Kvinnor 52 %. Män 48 %.

Var är de verksamma

Blekinge: 48 %

Kronoberg: 52 %

Genre

Lyrik 7 %

Fack 15 %

Barn och unga 20 %

Prosa 10 %

Övrigt 48 % (dramatik, läromedel bland annat)

Tid

12 % skriver på heltid

52 % skriver på deltid

36 % skriver på sin fritid

28 % är pensionärer

Vilket blir mer än 100 procent, en pensionär kan till exempel skriva på heltid.

Ekonomi

3 % (2 personer) försörjer sig helt på sitt skrivande

33 % försörjer sig delvis på sitt skrivande

64 % försörjer sig inte alls på sitt skrivande

---

28 % är pensionärer

66 % har annat yrke

3 % stöttas ekonomiskt av sin partner

3 % vill inte uppge

Den största gruppen på 64%, tjänar inga pengar alls på sitt skrivande.

Samtidigt uppger 57 % att de har viss inkomst *kopplat till* sin skrivverksamhet.

30 % håller föreläsningar mer eller mindre regelbundet.

7 % (fyra personer) har eller har haft uppdrag inom Skapande skola.

Andra skrivrelaterade inkomstkällor är författarbesök (utanför skapande skola, 4 personer), berättande (3 personer), journalistik (2 personer), lektörsarbete, bildvisningar, guidningar, cirkellärare, skrivarlärare.

Arbetsstipendier

65 % har aldrig sökt.

10 % har sökt men inte fått.

18 % har fått två eller flera stipendier.

4 % har fått ett stipendium.

De som har fått arbetsstipendium uppger att de värderar det mycket högt. Det gav dem möjligheter att/till:

Inspiration och bättre ekonomi.

Skriva på heltid i tre månader

Viktigt, inte minst när jag arbetade som lärare, det gav möjlighet att skriva på heltid under perioder.

En möjlighet att ta tid från uppdragsskrivande till eget skrivande.

Jag kunde lägga andra typer av jobb åt sidan i mitt företag och satsa mer på skrivandet.

Det betydde allt. Jag hade ingen inkomst från annat håll då, och detta att jag kunde få arbetsstipendium var avgörande för mitt fortsatta yrkesutövande.

Ovärderligt.

Förutsättning att nästan kunna skriva på heltid de sista fyra åren.

Vissa år väldigt mycket.

Enormt mycket. Både ekonomiskt och bekräftelsen.

Väldigt mycket, både ur ekonomisk synvinkel och som bekräftelse på kvalité.

Ett bra stöd.

Det betydde mycket, har varit avgörande.

Påverkar ej mina möjligheter att skriva men betyder ändå något för ekonomin.

Egentligen inte, men ett kopieringsstipendium från Sveriges läromedelsförfattares förbund vart tredje år ger ett välkommet (om än litet) bidrag till inkomsten.

Kontakt med läsare sker via

Mässor

Föreläsningar, uppläsningar, framträdanden

Signeringar

Sociala medier

Författarbesök

Mail

Skolbesök

Skrivarläger

Lanseringsfester

Sagostunder

Blogg
Personliga kontakter

På biblioteket

De allra flesta författarna i enkäten är representerade på bibliotek. Många nationellt, en del bara lokalt, en del inte alls.

Försäljning

Försäljning sker via alla existerande plattformar.
Bokhandlar – fysiska och på nätet. Egna hemsidor. Via organisationer. Vid föreläsningar och uppläsningar. I andra typer av butiker som Maxi och övriga lokala butiker. Museer, konsthallar, gallerier, Sagomuseet. Jultidningskataloger. Lokala bibliotek. Via print-on-demandförlag. Förlagstjänst. Personligen.

Att ge ut en bok

Förlag: 33%

Eget förlag: 24%

Via förlagstjänster för egenutgivning: 10%

Internet: 2 % (1 person)

Övrigt: 31% (Hembygdsföreningar, andra föreningar och organisationer.)

Är det lätt eller svårt att ge ut en bok?

Vad skulle kunna underlätta för dig?

Svaren varierar här. Många tycker att det är enkelt. Antingen är de såpass etablerade att de ger ut via förlag eller så är de vana egenutgivare. Eller så har de haft lätt att hitta den information de behöver för att ge ut själv eller via förlagstjänster för egenutgivning. Några har påpekat att även om det är enkelt att få till den fysiska boken, så kommer det mycket och svårt arbete efteråt, som de kan behöva stöd och hjälp med. Det handlar då om att få ut boken till läsare och köpare. Marknadsföring och distribution alltså.

Lätt

Flera har hittat den hjälp de har behövt själva:

Jag har fått hjälp av både tryckeri och bokförlag

Jag har lärt mig massor om det här området genom gruppen Författare på Facebook, Författarpodden och Ann Ljungbergs nyhetsbrev och seminarier.

Jag hade nytta av mitt kontaktnät som gett ut böcker.

Egenutgivarna var bra hjälp i början.

Svårigheter / önskar hjälp med

En något mindre andel av de svarande, tycker det är svårt att ge ut sin bok. Det handlar dels om svårigheter att bli utgiven på ett förlag, men lika mycket om hur man över huvud taget gör när en ska komma i kontakt med ett förlag eller hur en ska gå till väga för att ge ut sin bok själv.

Svårigheter

Att ge ut på eget förlag kräver eget kapital.

Lätt hitta förlag, svårt bli utgiven.

Det är svårt att jämföra de många olika tjänster som finns för egenutgivning.

Saker som kan underlätta

Informationsträffar/seminariedag/möte/samtal/föreläsning med förläggare/utgivare.

Kurs.

Samlad skriftlig beskrivning om olika möjligheter.

Nya kontakter.

Hjälp att översätta sina böcker.

Lokalt förlag som hjälper till med hela utgivningsprocessen.

Lektörstjänster

25 % har använt sig av lektörstjänster för att man vill ha någon professionell att bolla med, för att få feedback, för att öka chansen att bli utgiven, för att andra ögon ska läsa, för att boken ska bli bättre, för att det är nödvändigt med utlåtande/hjälp, för att böckerna ska bli korrekta och bra, för att få omdöme och synpunkter.

Medlem i författarnätverk

Nej: 42 %

Författarcentrum Syd: 17 %

Sveriges Författarförbund: 32 %

Smålands författarsällskap: 7 %

Författargrupper på Facebook: 13 %

Egenutgivarna: 7 %

Samt enstaka medlemmar i Skrivarklubben Blekinge, Föreingen Arbetarskrivare, Liv i Sverige, BULT, Azerbajdzjanska författarförbundet, Blekingeförfattare, Minerva, Women Playwrights International.

Finns det något i ditt liv som författare som du saknar? Ge exempel på hur din situation kan förbättras.

- Tio personer svarade nej, de saknar inget.

- Flera önskar sig forum för att träffa läsare, till exempel på bibliotek.

- Flera vill få fler uppläsningmöjligheter. De önskar bli uppmärksammade av sina lokala bibliotek – och varför inte lokalradion? De önskar få betalt av bibliotek och andra när de gör författarbesök.

- Ett par personer menar att regionen/länet borde pusha för sina egna författare i bibliotek och bokhandel. Jämför med närodlat. Samt att län/region borde räkna in författare i diskussioner om länets varumärke och attraktionskraft.

- En stor majoritet efterlyser forum för att träffa kollegor och få feedback, diskutera egna texter med andra författare, hjälpa varandra. Gärna i ett regelbundet sammanhang. Flera önskar sig ett community online, ett "fikarum på nätet".

- Flera Blekingeförfattare hoppas att Berättarkrafts bokmässan blir återkommande (och utvecklas). (Jag antar att författare i Kronoberg helt enkelt räknar med Kronobergs bokmässan, den är etablerad nu, sedan nio år tillbaka.)

- Gemensam Blekingemonter på bokmässan i Göteborg.

- Utbildning och fortbildning är också något som efterfrågas. I att skriva, skrivteknik, berättaruppbyggnad. Lönsamhet, indesign, bokföring. Kurs om egenutgivning, arvode, upphovsrätt, söka medel.
- Lektörstjänst för bra penning.
- Få hit föreläsare/debattör från storstadsområdena.
- Tre personer önskar sig mer tid och sex personer bättre ekonomi så de slapp jobba med annat än sitt skrivande.
- Hjälp med marknadsföring, utgivning och distribution.
- Arbets- och resestipendier.
- Litteraturagent.
- Regionalt litteraturstöd enligt samma modell som det nationella.
- Modigare bokbransch med mindre fokus på bestsellers.
- Väcka människors och framför allt ungdomars intresse för att läsa. Inga framtida läsare = svårt leva på skrivandet.
- En person behöver någon som kan prata för hans böcker eftersom hen inte själv kan då hen inte har någon röst.

Fri att uttrycka sig?

Den allra största delen känner sig helt fri i sitt skrivande och har aldrig ägnat sig åt självcensur. Men cirka tio procent upplever oro och låter ibland bli att skriva vissa saker. Det kan vara av politiska skäl, eller personliga – att en är rädd att sära en anhörig. Vissa har känt sig censurerade i sitt lokalsamhälle, av den lokala tidningen eller myndigheter.

Övriga synpunkter

Fem personer gillar att vi gör enkäten och utredningen.

Två gillar Berättarkrafts bokmessa och hoppas på uppföljning.

- *Skulle helst av allt vilja skriva på heltid.*
- *Betraktar mig egentligen inte som författare. Har gett ut en fackbok och en roman. Har en ny roman på gång. Skriver om samhällsproblem. Har jobbat som journalist 12 år.*
- *Jag skriver fantasy för 3-10 åringar men är så ny att det är svårt att säga om jag kan leva på det till 100%. Men just nu gör jag det.*
- *Viktigt att få bort vanföreställningen att det bara är refuserade = sämre böcker som ges ut via egna förlag eller förlagstjänster för egenutgivning.*
- *Det jag upplever som knepigt med att vara verksam författare delvis är att det ges mycket få möjligheter att framträda med skäligt arvode. Vi som verkar här borde bli synligare - kanske i någon slags "författar-bank" utöver det som stadsbiblioteket har - en uppräknig, folder och lite uppgifter om då och nu levande Kronobergsförfattare. Vid evenemang glöms ofta poesin bort totalt. Varför inte påminna de lokala arrangörerna för Bokens dag om att det faktiskt går att bjuda in en poet! Eller lokal författare. Likaså vad gäller Litteratursällskapet. Bredda i genrer. Poesin har ibland rena ikonstatusen, beroende på vem, det finns mycket att hämta där, jämte de gängse säkra deckarkorten. Att satsa på skrivandets folk är viktigt på alla plan, men också viktigt att gynna dem som är halv- eller heletablerade, medlemmar i författarförbundet och utgivna. Att kunna verka lite bättre i den myllan man är. Sedan har jag en liten käpphäst: Röda Rummet i all ära: men varför "gömma" lokala och regionala författare bakom en stor skärm på stadsbiblioteket! Jag kan förstå att tanken från början kanske var fin. Men i praktiken känns det som en rumslig miss. Mina diktsamlingar till exempel har inte ett uns av lokalt över sig. Jag tycker all poesi som*

förtjänar det ska stå i samma hylla. Bara det som verkligen är lokalt kan väl samsas så att publik/läsare lättare hittar det?

- BOK nr 1, en ren chansning, skrevs färdigt under ca 3 år, foto och text allt var klart, helt efter eget huvud och skickade sen runt manuskriptet till flera olika kända förlag, begärde lektörsutlåtanden när jag fick avslag, fick till sist napp på ett etablerat förlag i Stockholm som tog rubbet i exakt det skick det var, boken trycktes i 5 000 ex, kom flera år senare i ny upplaga. BOK nr 2, fick idén från en konstförening, jag fick fria händer, skaffade stödköpare och raggade förköp, la delvis ut för tryckningen själv. Sökte ekonomiskt stöd och fick en del stöd. Fick igen pengarna, men det tog väldigt mycket tid att försöka finansiera boken i förväg. BOK 3, fick en förfrågan om jag ville skriva, fick ett bestämt arvode, tog alltså inga egna ekonomiska risker. Fick tillgång till proffsfotograf och proffslayoutare som betalades av beställaren. Beställaren fick tryckstöd från två olika fonder. Tveksamt om jag skulle våga/orka göra om detta, vare sig bok ett, två eller tre. Det är ett roligt men gigantiskt arbete att skriva en färdig bok, varje bok har tagit mellan 1,5 och 2 år att skriva färdig. Därtill kommer faktainsamlande. Sen tillkommer fotografering med proffsfotograf, layout, tryckning. Samt marknadsföringen och det arbete som det innebär att sälja böcker från egen firma etc. Fördelen är att jag är skrivvan efter drygt 30 år som tidningsjournalist. Jag skriver fort, jag sovrar antagligen materialet lättare från början. Å andra sidan har jag skrivit om ämnen jag inte vetat ett dyft om innan jag började skriva böckerna. Men kanske också bra, för då blir man mer nyfiken .

- Bra projekt. Men varför inte samarbeta med hela Småland. I det regionalprogram som läggs fram för man ju Blekinge till Skåne län. Bör inte alla tre länen i Småland samarbeta mer?

4.2 Förlagsverksamhet

Sammanfattning

Det är komplicerat att få relevanta uppgifter över hur många förlag det finns i Blekinge och Kronoberg. När jag har gjort utredningens sammanställning över verksamma förlag har jag gått efter deltagarlistorna på både länens bokmässor, efterlyst förlag via utredningens facebookgrupp och sökt via andra kontakter. Jag uppskattar att det finns knappt 20 något så när aktiva förlag i regionen. Cirka tio till tolv i Kronoberg och något färre i Blekinge.

Jag har hittat och fått tips om fler förlag än så, men de förlag som inte finns vare sig på eniro.se eller har hemsidor har jag räknat bort. På libris.kb.se finns en förteckning över alla registrerade förlag i ett visst geografiskt område. Detta sökverktyg är tyvärr inte till någon hjälp då det listar ett oöverskådligt stort antal förlag. Ofta är det enskilda personer/föreningar som har gett ut en enstaka bok/skrift. Det rör sig alltså inte om det vi traditionellt sett menar med förlagsverksamhet.

Jag har inte tagit med utgivning av museer, hembygdföreningar eller akademisk litteratur.

Jag har sökt efter förlag i ordets gängse betydelse, det vill säga mer affärsmässiga förlag som ger ut böcker av flera olika författare (andra än förläggaren själv) och som har kontinuerlig utgivning. En förfrågan om intervju via mejl eller telefon skickades ut till fjorton förlag i Blekinge och Kronoberg och av dessa ställde sex upp på intervju.

De slutsatser som går att dra av svaren är att det är eldsjälar som driver förlag. De gör det inte för de stora pengarnas skull utan för att de vill sprida god litteratur.

Det förvånar mig hur liten betydelse de ger bokmässor jämfört med de lokala författarna, för vilka lokala bokmässor är en viktig angelägenhet. Skillnaden är att författarna vill möta varandra och läsare/köpare medan de lokalt baserade mer professionella förlagen inte främst har sina kunder i regionen utan i hela landet. Detta skiljer också dessa förlag från lokala en-persons-förlag/egenutgivare där författare och förlag är ett och samma.

Ofta är förlagsverksamheten en bisyssla. Omsättningen är relativt liten och genererar sällan någon vinst. Det geografiska läget i Blekinge och Kronoberg är varken för- eller nackdel. De flesta har en nischad utgivning.

Albero bokförlag, Kronoberg

Epona förlag, Blekinge

Hastur förlag, Kronoberg

Trolltrumma förlag, Kronoberg

Vekerum förlag, Blekinge

Värdegrundsförlaget, Blekinge

Albero förlag i Kronoberg

- Ger ut militärhistoriska böcker. Startades 2008 och drivs av Olof Lindblad.
- Har gett ut fyra böcker, har ingen regelbunden utgivning och är mer att se som ett hobbyprojekt. Planerar ingen ytterligare utgivning.
- Ger bara ut böcker skrivna av andra än förläggaren.
- Ekonomi: plus minus noll.
- Förlaget är synligt i nätbokhandeln enbart. Bokmässor har liten betydelse.
- Ser varken för- eller nackdelar med att driva förlag här i regionen.
- Har inga samarbetspartners och inga framtidsplaner alls just nu.

Hastur förlag i Kronoberg

- Ger ut klassisk skräck, fantasy och science fiction från 1850–1940.
- Hastur har gett ut 21 böcker sedan starten 2011.
- Har återkommande utgivning av 4 – 6 titlar per år och planerar att fortsätta så.
- Ekonomi: går med vinst och har en omsättning på ca 200 000 kr/år.
- Förlaget syns via Bokinfo och därmed alla bokhandlar i Sverige. Alla titlar har recenserats av BTJ vilket gör dem synliga för biblioteken.
- Bokmässor spelar en begränsad roll medan sociala medier är viktiga. En stor del av marknadsföringen sker via Facebook.
- Det som skulle kunna underlätta är självfallet mer plats i media, i synnerhet i de stora svenska dagstidningarna, SvD och DN. Vi har dock fått en del recensioner i dessa under de fem åren vi varit verksamma, och det märks på försäljningen.
- Ser bara fördelar med att driva ett förlag i Kronoberg. Under den korta tid jag har varit verksam har Hastur förlag utsetts till Årets bubblare av Region Kronoberg och jag har erhållit Ljungbys kulturstipendium på 15 000 kr.
- Jag har inga direkta samarbetspartner förutom att jag har god kontakt med en handfull fysiska bokhandlar, såsom till exempel Hedengrens, Science Fiction Bokhandeln och Söderbokhandeln. Jag arbetar även som frilansande översättare för andra förlag.
- Framtidsplanerna är de samma på såväl kort sikt som lång sikt: Att fortsätta ge ut klassiker inom den fantastiska litteraturens fält och få mer människor att få upp ögonen för denna nischade utgivning.

Trolltrumma förlag är precis nyinflyttat till Kronoberg från Skåne.

- Förlaget startade 2012 och ger ut kvalitetslitteratur och klassiker både på svenska och i översättning. Förlaget har två ägare. Niklas Salmose sysslar med förlagsverksamhet och hans kollega med filmverksamhet.
- Trolltrumma har hittills gett ut elva titlar och planerar för fortsatt utgivning, hela sex titlar bara under 2016. I framtiden kommer de att ge olika serier, bland annat Pär Lagerkvist-samfundets årsskrift.
- Ekonomi: plus minus noll och en omsättning på cirka 150 000 kronor.
- Förlaget syns hos internetbokhandlare (Adlibris, Bokus mm), egen hemsida, bokmässan i Göteborg, en del lokala bokhandlar.
- Bokmässor betyder inte mycket. "Slöseri med tid och pengar, det är bara kommers!"
- Sociala medier är ganska viktigt eftersom litterära bloggar har en viktig spridningsroll. Förlaget har en facebookside.

- Saker som skulle underlätta för att göra förlaget mera synligt är en bokhandelskedja som inte är kopplad till de stora förlagen eller mediekoncernerna. Bättre litteraturkritik i dagspress och tidskrifter. Fler oberoende och spännande litteraturprogram i tv och radio. "Platser" för seriös litteratur och inte deckare mm.
- Fördelar med att driva förlag i Kronoberg: Växjö satsar en hel del på kultur som en del i deras miljöinsatsning (alltså att de ser att kultur och miljö kan kopplas ihop.) Just nu har vi ett samarbete med Det fria ordets hus och Växjö kommun med att ge ut deras fristadsförfattare. Universitetet ger bra impulser. Nackdelar: Smålandsposten är en riktig skittidning.
- Framtidsplaner på kort sikt är att ge ut de böcker som är planerade den närmaste tiden. På lång sikt är det att ge ut en serie "Det fria ordet" med fristadsförfattare från hela världen som är placerade i Sverige. Samt fler översättningar av modernistiska klassiker.

Epona förlag i Blekinge drivs av Stina Helmersson sedan 1991 och ger framför allt ut fack- och dokumentärböcker.

- Epona förlag har gett ut nio titlar, skrivna mest av förläggaren själv men även av andra och planerar för ytterligare utgivning, hösten 2016 samt en bok per år 2017 och 2018.
- Ekonomin går ihop, anger inte omsättning.
- Epona förlag syns på hemsidan, Facebook, annonser i tidningar och tidskrifter, bokhandlar, evenemang, bokmässor mm.
- Bokmässor betyder litegrann men borde kunna spela större roll!
- Sociala medier är viktiga för Epona.
- Mer synlighet för förlaget skulle kunna komma av fler föreläsningar av förlagets författare.
- Fördel och nackdel med att driva ett förlag just i Blekinge är avståndet till storstan.

Vekerum förlag i Blekinge drivs av Johnny Karlsson sedan 1983 och ger ut alla typer av böcker förutom barnböcker.

- I snitt ger Vekerum ut tre böcker om året. Snart kommer bok nummer 100.
- Förlaget ger ut böcker av andra författare (Johnny Karlsson har skrivit/delskrivit sju).
- Förlagets omsättning är ca 300 000 kr och genererar en liten vinst.
- Förlaget finns representerat på Bokinfo (före detta Bokrondellen), Adlibris, Bokus och Bokbörsen. Eftersom många titlar har anknytning till lokala företeelser/författare är exponering i anknytning till litterära sällskap viktig.
- Nationella bokmässor är för dyra men viss exponering på mässan i Göteborg via de litterära sällskapen för Salje och Martinson. Inget arbete sker i sociala medier.
- Samarbetspartners är författare, litterära sällskap, företag.
- Mycket små nackdelar finns med att driva förlag i Blekinge. Dock kan man ju notera att i lite större orter/regioner förekommer initiativ med lokala förlagsmässor etc.
- Framtidsplaner. 2016: två böcker till och utrensning av osålda titlar. På lång sikt: reducera lagret till en nivå som är i paritet med min ålder!

Värdegrundsförlaget i Blekinge drivs av Maria Melin-Blomqvist sedan 2005 och ger ut läromedel.

- Värdegrundsförlaget har gett ut sex egenskrivna böcker. Förlaget går med viss vinst och planerar ytterligare utgivning.

- Förlaget är synligt på egen hemsida men jobbar inte med sociala medier. De bokmässor som Maria Melin-Blomqvist varit på har inte gett mycket resultat eftersom det ofta kostar att vara med. Berättarkrafts bokmessa 2016 gav en liten vinst. Kunde önska att lokal media skrev något.
- Ser varken större för- eller nackdelar med att vara verksam i Blekinge.
- Har samarbetet med illustratörer och översätter om en läromedelsbok om värdegrund som ska lanseras internationellt när den blir klar.
- Framtidsplaner på kort sikt: översättning av läromedelsbok och internationell utgivning av denna. På lång sikt: skriva fler manuskript! Skriva bestsellers och få ihop en miljon.

4.3 Bibliotek

Bibliotek i Kronoberg och Blekinge

Samarbete med författare och andra aktörer inom litteraturområdet

Skrivfrämjande aktiviteter

Jag har intervjuat bibliotekscheferna i alla kommuner i Blekinge och Kronoberg om deras samarbete med lokala/regionala aktörer på litteraturens område och om deras skrivfrämjande aktiviteter. Dels för att det är en viktig del av kartläggningen. Biblioteken är den självklara mötesplatsen för författare och läsare. Men det var också extra intressant att titta på det här eftersom just att få tillgång till sitt bibliotek som en arena för uppläsningar och framträdanden varit ett önskemål som kommit fram i samtalen med författarna.

Samarbeten

De flesta bibliotek samarbetar med lokala författare. På vissa orter finns det inga författare bosatta/verksamma. Finns det lokala förlag samarbetar man oftast även med dessa. Biblioteken lånar ut lokaler till bokreleaser, uppläsningar, föreläsningar och liknande. Man köper in verk av lokala författare. Växjö stadsbibliotek har en unik och omfattande lokal samling och jag har intervjuat ansvariga Ella Styf. Här arrangeras även Kronobergs bokmässa sedan nio år tillbaka, vilket är en viktig del i arbetet med den lokala litteraturen.

Andra lokala/regionala aktörer och projekt som biblioteken samarbetar med är annan kommunal verksamhet, Det fria ordets hus, litterära sällskap, Berättarnätet, Sagomuseet, studieförbund, fria grupper, skrivarklubbar, Blekinge Museum, Berättarkraft, Näselfrossa, Bibliotekets vänner. Samarbetet handlar om upplåtande av arenor och lokaler, samarrangemang, försäljning, bokcirklar, högläsning och inköp av tjänster.

Hur tycker biblioteken själva att samarbetet med lokala författare kan utvecklas?

- Återinföra vårt skrivarläger för unga med inbjudna författare.
- Bortsett från ekonomin är det bara fantasin som sätter gränserna. Lokala författare som ger kurser på biblioteken, som är ute i skolorna, veckans författare...
- Infoga läslust, författare och skrivande i sommarens kulturläger.
- Samverkan med teaterförening: dramatisering, film, skrivande med ungdomar.
- Skriv dina memoarer för lite äldre i samverkan med Skrivarklubben.
- Poetry slam.
- Dialektcafé för turister.
- Anlita författare som inspiratörer, bjuda in författare att hålla föreläsningar, hålla i skrivarkurser både för barn och vuxna.
- Ordna skrivarverkstäder och bok- och författarpresentationer.

Skrivfrämjande

Ingen kommun i Kronoberg jobbar skrivfrämjande med mångspråk eller minoritetsspråk.

I Blekinge jobbar Olofström med både mångspråk och minoritetsspråk och Ronneby med mångspråk.

I Kronoberg jobbar Älmhult, Alvesta och Växjö skrivfrämjande med barn och unga. Övriga fem kommuner gör inte det. I Blekinge jobbar Ronneby skrivfrämjande för barn och unga och i viss mån Olofström. Övriga gör inte det.

Hur tycker biblioteken själva att det skrivfrämjande arbetet kan utvecklas?

- Ett fortsatt arbete med Berättarkraft skulle sannolikt bidra till ökat samarbete, mer frekventa kontakter, en ömsesidig förståelse för varandras verksamhet och villkor. Vidare skulle det bidra till en utvecklad infrastruktur när det kommer till kulturarbete, litteratur och Blekinge.
- Här finns mycket att göra. Till exempel när det handlar om mångspråk, läsa tillsammans, uttals- och språkcafé för nya svenskar.
- Utveckla samarbete kring bokcirklar, ha fler skrivarklubbar.
- Novelltävlingar på övriga orter i kommunen, skrivarverkstäder med mera.
- Vi har pratat om att samarbeta med Det fria ordet hus i Växjö.
- Stora utvecklingsmöjligheter men personalbrist och tidsbrist råder.
- Barn: enorma utvecklingsmöjligheter. Mångspråk och minoritetsspråk: Mer samarbete med studieförbunden.

Slutsatser

- Bibliotek och lokala författare, förlag och andra aktörer verkar känna till varandra och ha samarbeten i gång. Dock finns det utrymme för att utöka samarbetet. Författarna har en förväntan på sina bibliotek och biblioteken verkar inte motsträviga till att möta upp. Men det finns en punkt där de inte möts och det gäller arvode. Det har framkommit önskemål från icke etablerade författare att få arvode enligt Författarförbundets rekommendationer, medan biblioteken snarare ser att de erbjuder en arena för författaren att visa upp sig och sin bok i ett sammanhang och för en publik. Bibliotekens budget är begränsad och man föredrar ofta att lägga arvodespengar på en etablerad författare som man vet drar publik. Detta gäller inte rakt över, vissa betalar enligt Författarförbundets rekommendationer.

- När det handlar om skrivfrämjande insatser inriktade på barn och unga, mångspråk och minoritetsspråk finns det mycket kvar att göra. Mindre än hälften av kommunerna har skrivfrämjande aktiviteter för barn och unga. Bara två kommuner arbetar med mångspråk (Olofström och Ronneby) och endast Olofström, som har många finskspråkiga invånare, jobbar med minoritetsspråk.

Intervju med Ella Styf på Växjö stadsbibliotek

Stadsbiblioteket i Växjö har en ovanligt omfattande lokal samling. Jag intervjuade Ella Styf som jobbat länge med detta om hennes erfarenheter av att jobba med lokala författarskap. Stadsbiblioteket hade som så många andra bibliotek en lokal samling som huserade i källaren. För tre år sedan bestämde man sig för att flytta upp den del som utgörs av Kronobergsförfattare till entrén. Och där huserar nu inte bara några få lokala storheter från förr utan även samtida författare. Över hundra författare finns nu i samlingen, som av naturliga skäl är växande.

– Samlingen kommer bra till pass när vi bjuder in författare till Kronobergs bokmessa. Då bjuder vi in alla som har skrivit en bok de senaste 2–3 åren. Det är uppskattat av författarna att medverka, men det är klart att inte alla är bekväma med att stå och kränga.

Hur får du kännedom om böcker som ges ut?

- Vissa författare hör av sig själva. Ibland läser jag i tidningen om en nyutkommen bok, och då kontaktar jag författaren. Vi är väldigt tillåtande. Vi tar in det allra mesta som är producerat i Kronoberg. Även från dem som skriver hellre än bra. Biblioteket är deras arena. Vi ska ha allt det skrivna materialet här. Det lokala är viktigt och något vi ska vara stolta över. De lokala sitter på unik kunskap.
- Min uppfattning är att det ges ut fler böcker för varje år som går i och med att det är lättare att ge ut på eget förlag.

Vilka är det som skriver böcker i Kronoberg?

- Det är många äldre som berättar om sitt liv, självbiografiskt eller i romanform. En del skriver om historiska händelser från trakten. En del handlar om ren berättarglädje, skrönor. Sedan har vi även deckare, barn- och ungdomsförfattare och poeter.

Flera författare som uttalar sig i denna utredning önskar få använda biblioteken som arena för uppläsningar och liknande, gärna mot arvode.

- Det är svårt att dra publik med enbart lokala författare. Man behöver knyta ihop det med något annat.

Vad tror du om att ha en lokal författare som "förband" till en känd författare till exempel?

- Ja, om den lokala författaren tycker att det känns bra, fastän vetskapen finns om att det inte är honom eller henne som publiken i första hand har kommit för. Då handlar det om hur man ser på sig själv och vilken distans man har.
- Vi har med lokala författare i vår programverksamhet. Vi anpassar varje programpunkt så att den ska kännas så naturlig och bekväm som möjligt för de deltagande. Ibland kan det vara bra att förlägga arrangemanget till en mindre kontaktyta, anpassad för en lite mindre publik.
- Det är väldigt trevligt med kontakten med författarna. De blir glada över att vi köper in deras bok. Sedan kan vi inte hjälpa dem så mycket som de ibland önskar. Vi får ofta frågan om vi kan hjälpa dem med marknadsföring, men det kan vi inte, vi har inga vägar där.

Intervjuer med bibliotekschefer i Kronoberg

1 a. Samarbetar ni med lokala författare och hur ser i så fall det samarbetet ut?

1 b. Får ni propåer från lokala författare?

1 c. Har ni betalat ut arvode till lokala författare?

Växjö

1 a. Ja, främst genom författarbesök, Kronobergs bokmässa och köp av deras skrifter. Vi skickar ut förfrågan till författare med anknytning till Kronoberg i samband med bokmässan och erbjuder dem att medverka. Vi anlitar dem för författarbesök och vi köper in deras skrifter.

1 b. Ja, i första hand att de vill sälja sitt material. Ibland vill de ha boksläpp på biblioteket.

1 c. Ja, ibland har det varit gängse författararvode och ibland har det varit en lägre ersättning.

Alvesta

1 a. Ja. Emmalill Frank har haft boksläpp på biblioteket i Grimslöv.

1 b. Ja.

Älmhult

1 a. Ja. Det finns en grupp som har skrivit en bok om Malte, ett lokalt original. De har föreläst på biblioteket vid två tillfällen.

Vi har haft releasefest när vår kollega, Åsa Oxenmyr, släppte sin första bok. Då hade vi bland annat inbandyöreningen här så barnen fick skjuta straffar.

Vi brukar också köpa in böcker av lokala författare.

1 b. Nej.

1 c. Nej.

Lessebo

1 a. Nej, inte i större utsträckning eftersom det inte finns så många författare bosatta i Lessebo kommun.

1 b. Nej.

1 c. Nej, vi har inte betalat arvode. Den gång det hände var det författaren själv som tog kontakt och mer ville få möjligheten att nå ut med sitt verk.

Markaryd

1 a. Ja. När det blir aktuellt med nyutkomna böcker av en lokal författare eller förening. Vi har haft boksignering, föreläsning och bokförsäljning.

1 b. Ja, men också på bibliotekets initiativ.

1 c. Ja, det arvode som begärts.

Ljungby

1 a. Ja, ibland. Det kan vara en föreläsning, en boksignering eller en uppläsning. Vi köper in böcker, osv.

1 b. Ja, det händer.

Uppvidinge

1 a. Ja, i viss mån. Flera av våra lokala författare har föreläst och presenterat sina böcker på våra bibliotek.

1 b. Initiativet kommer oftast från biblioteket och inte tvärtom.

1 c. Ja, vi har betalat arvode till lokala föreläsare som också givit ut böcker. Ett arvode som vi ofta betalar är 1500 kr + resor och ev. ersättning för material av olika former.

Tingsryd

1 a. Nej.

1 b. Ja.

1 c. –

- 2 a. Samarbetar ni med lokala förlag och hur ser i så fall det samarbetet ut?**
2 b. Får ni propåer från lokala förlag?

Växjö

2 a. Ja, vi bjuder in till Kronobergs bokmässan. Bevakar deras utgivning, vi har ansvar för Kronobergssamlingen.

2 b. Ja, de skickar material till oss.

Alvesta

2 a. Nej.

2 b. Nej.

Älmhult

2 a. Nej.

2 b. Nej.

Lessebo

2 a. Nej. Det finns inga oss veterligen.

2 b. –

Markaryd

2 a. Ja, lokala utgivningar med föreningar, privatpersoner och skolklasser samt bokförsäljning.

2 b. Ja.

Ljungby

2 a. Nej. (Men det ska tydligen finnas något lokalt förlag.)

2 b. –

Uppvidinge

2 a. Det finns inga lokala förlag vad vi känner till.

2 b. –

Tingsryd

2 a. Nej.

2 b. Nej.

- 3. Har ni samarbeten med andra lokala/regionala litterära aktörer och hur ser i så fall dessa samarbeten ut?**

Växjö

Ja. Det fria ordets hus, de litterära sällskapen, berättarnätet och studieförbundet.

Vi samarrangerar program, förvarar och katalogiserar material. Bokcirklar.

Alvesta

Nej, synnerligen begränsat.

Älmhult

Ja, vi samarbetar med en grupp som heter Seven som läser högt när vi har Litterär frukost.

Lessebo

Inte i någon större skala, men en del föreläsningar om och av författare har vi.

Markaryd

Nej.

Ljungby

Ja, Sagomuseet. Vi har en dialog kring olika projekt och projektansökningar, vi köper in deras tjänster och utvärderar tillsammans för att ytterligare förbättra våra verksamheter och samverkan.

Uppvidinge

Nej.

Tingsryd

Ja, vi har skrivarklubb som vi har ett visst samarbete med. De lånar våra lokaler och vi säljer deras skrift Gåspennan.

4. Har ni skrivfrämjande aktiviteter med fokus på:

a. barn och unga

b. mångspråk

c. minoritetsspråk

d. Hur ser dessa aktiviteter i så fall ut?

Växjö

a. barn och unga: skrivarklubb och skrivarläger

b. mångspråk: nej

c. minoritetsspråk: nej

d. Skrivarklubb med aktiviteter på kvällstid åtta träffar på vårterminen och skrivarläger på sommarlovet där en inbjuden författare medverkar.

Alvesta

a. barn och unga: ja

b. mångspråk: nej

c. minoritetsspråk: nej

d. Novelltävling för barn och unga i Vislanda.

Älmhult

a. barn och unga: ja

b. mångspråk: nej

c. minoritetsspråk: nej

d. Ja, vi anordnar skrivardagar under en vecka i början på sommarlovet. Vi brukar ta hjälp av en författare som leder skrivarövningarna.

Lessebo

- a. barn och unga: nej
- b. mångspråk: nej
- c. minoritetsspråk: nej
- d. –

Markaryd

- a. barn och unga: nej
- b. mångspråk: nej
- c. minoritetsspråk: nej
- d. Vi har haft lovaktivitet för barn och unga för många år sedan, men inte på senare år. Då var det skrivövningar som stafettsaga, egna berättelser mm.

Ljungby

- a. barn och unga: nej
- b. mångspråk: nej
- c. minoritetsspråk: nej
- d. -

Uppvidinge

- a. barn och unga: nej
- b. mångspråk: nej
- c. minoritetsspråk: nej
- d. –

Tingsryd

- a. barn och unga: nej
- b. mångspråk: nej
- c. minoritetsspråk: nej
- d. –

5. Vilka utvecklingsmöjligheter finns när det handlar om barn och unga, mångspråk och minoritetsspråk?

Växjö

Utveckla samarbete kring bokcirklar, erbjuda bokcirklar utifrån tema osv, ha fler skrivarklubbar.

Alvesta

Göra novelltävlingar på övriga orter i kommunen, skivarklubbar med mera.

Älmhult

Det finns såklart många. Vi har till exempel pratat om att samarbeta med Det fria ordets hus i Växjö.

Lessebo

Stora utvecklingsmöjligheter men personal- och tidsbrist råder.

Markaryd

När det gäller barn: Enorma utvecklingsmöjligheter! Eftersom vi inte erbjudit på länge skulle man kunna göra hur mycket som helst. Mångspråk och minoritetsspråk. Mer samarbete med studieförbunden.

Ljungby

Här finns säkert gott om utvecklingspotential.

Uppvidinge

–

Tingsryd

–

6. Vilka utvecklingsmöjligheter finns när det handlar om samarbete mellan lokala verksamma författare och biblioteken?

Växjö

Att anlita författare som inspiratörer, bjuda in författare att hålla föreläsningar, hålla i skrivarkurser både för barn och vuxna.

Alvesta

Ordna skrivarverkstäder och bok- och författarpresentationer.

Älmhult

På en mindre ort finns det kanske inte så många lokala författare. Samarbetet kan se olika ut beroende på vad författaren skrivit för bok.

Lessebo

Just lokala författare är svårt i och med att det inte finns så många.

Markaryd

Vill gärna fortsätta att samarbeta när intresse finns hos lokala författare.

Ljungby

Det säkert mycket vi skulle kunna samarbeta mer kring.

Uppvidinge

Vi har idag ett bra samarbete och god kännedom om våra lokala författare – en fördel i en liten kommun.

Tingsryd

–

Intervjuer med bibliotekschefer i Blekinge

1 a. Samarbetar ni med lokala författare och hur ser i så fall det samarbetet ut?

1 b. Får ni propåer från lokala författare?

1 c. Har ni betalat ut arvode till lokala författare?

Karlshamn

1 a. Ja, detta förekommer. Under Kulturnatten och Lilla Kulturdagen har författare ibland haft bokbord och/eller korta föredrag om sina böcker. Det har också förekommit några längre föreläsningar i några fall där lokala författare har skrivit om till exempel lokalhistoria, händelser i kommunen eller också i mycket sällsynta fall berättat om sin skönlitterära bok. Blekinge Skrivarklubb har varit med under Kulturnatten och Berättarkraft och då presenterat sitt skrivande. Författarna får alltså en arena för att föra fram sina böcker. Vi är särskilt uppmärksamma på lokala författare och angelägna om att i ett tidigt skede köpa in deras verk. Ofta köps flera exemplar av en bok med Blekingeanknytning, eftersom den också ska ingå i vår Blekingesamling som vi strävar efter att hålla så komplett och aktuell som möjligt. Våra låntagare efterfrågar ju i regel särskilt också dessa författare och böcker.

1 b. Ja, vi får erbjudanden om att köpa böcker skrivna i eller om Karlshamn och Blekinge, samt erbjudande om föreläsningar.

1 c. Nej.

Olofström

1 a. Om tillfälle bjuds, men inte strategiskt medvetet. Exempelvis upplåter vi lokal åt skrivarklubben. Vi har samverkan kring föreläsningar, fungerar som en arena och upplåter lokal.

1 b. Sällan.

Sölvesborg

1 a. Sporadiskt. Vi har under 2005 – 2014 haft ett till fem sådana tillfällen per år.

Presentation av ämnet för den senaste boken vid ett föredrag är det vanligaste. När det gäller lokal historia har vi oftast samarbetat med släktforskarföreningen. Författare har deltagit på öppet hus/ evenemang för barn. Vi har haft vissångare och författare som har läst högt (Kura skymning). Men inget sådan har hunnits med under 2015 eller 2016.

1 b. En författare har frågat. Annars har det nog oftare varit vi som har föreslagit författarna.

Karlskrona

1 a. Vi bjöd in författarna till boken "Ursäkta var är kriget?". Sedan har vi haft Michael Helgesson här som har föreläst, som också är en författare. Mats Andersson och Meta Ottosson deltog i ett samtal om översättning på ett bokcafé för några år sedan. Båda är lokala översättare.

1 b. —

Ronneby

1 a. Nej

1 b. Det finns de som hör av sig när de skrivit nya böcker. Men långt ifrån alla. Svårt att få kännedom om lokalutgivning om vi inte lusläser dagspressen. Sedan kan det vara svårt att få tag på böckerna ifråga.

2 a. Samarbetar ni med lokala förlag och hur ser i så fall det samarbetet ut?

2 b. Får ni propåer från lokala förlag?

Karlshamn

2 a. Nej, men Karlshamns museum har gett ut böcker om lokal konst eller hantverkshistoria och deras skribenter har föreläst bland annat under Kulturnatten. Blekinge museum ger också ut böcker själva eller i samarbete, till exempel böckerna om samtida konstnärer i Blekinge (ex Elisabet Svensson, Rolf Palvén, Johnny Martinsson). Även dessa böcker har presenterats under arrangemang på stadsbiblioteket.

2 b. Ibland.

Olofström

2 a. Nej, däremot har vi en lokalsamling som vi försöker hålla uppdaterad.

2 b. Nej.

Sölvesborg

2 a. Nej. Det har funnits en lokal utgivare men han har slutat. Vi hjälpte till att "visa upp" utgivningen och för enskilda författare har vi även gett möjlighet att signera böcker här vid olika evenemang

2 b. –

Karlskrona

2 a. Nej.

2 b. Nej.

Ronneby

2 a. Nej.

2 b. –

3. Har ni samarbeten med andra lokala/regionala litterära aktörer och hur ser i så fall dessa samarbeten ut?

Karlshamn

Ja, i viss mån. Vi har samarbete med till exempel Blekinge museum. Vi genomförde också Berättarkraft 2016 – skrivtävling för unga. I vissa projekt i Skapande skola har vi kontakt med författare. Men kanske mest med författare utanför Blekinge.

Olofström

Samverkan genom Berättarkraft och Näselfrossa. Genom upplåtande av arena, aktivt deltagande med programpunkter kopplat till litteratur.

Sölvesborg

Skrivarklubben i Blekinge. De har deltagit med bokbord vid till exempel Kura skymning.

Karlskrona

Skrivarklubben. Bibliotekets vänner.

Ronneby
Berättarkraft.

4. Har ni skrivfrämjande aktiviteter med fokus på:

a. barn och unga

b. mångspråk

c. minoritetsspråk

d. Hur ser dessa aktiviteter i så fall)ut?

Karlshamn

a. Nej.

b. Nej.

c. Nej.

d. –

Olofström

a. Inte i samma utsträckning som tidigare, men i samband med Berättarkraft har vi under två år samverkat med skolan kring "final i festival" där åk 3 och åk 6 får skriva sina berättelser under ledning av professionella författare och ett antal väljs sedan ut för aktiv gestaltning via professionella berättare.

b. Ja, vi samverkar med Humanus och SFI kring detta.

c. Enstaka insatser. För ett par år sedan samverkade vi med Finska föreningen om framtagande av boken "Dessa våra stigar till Olofström"/"Näma Polkumme Olofströmiin".

d. Se a b och c.

Sölvesborg

a. Nej.

b. Nej.

c. Nej.

d. –

Karlskrona

a. Nej.

b. Nej.

c. Nej.

d. –

Ronneby

a. Ja.

b. Ja, på gång under sommaren.

c. Nej.

d. Poesitävling för några år sedan i samarbete med gymnasieskolan, ett poetry slam på gång nu under hösten, en skivworkshop för nyanlända under sommaren och någon form av skrivaktivitet under hösten är också på gång. Vi har också för många år sedan i samverkan med Karlshamns kommun haft ett skivläger med medverkande författare (Per Nilsson).

5. Vilka utvecklingsmöjligheter finns när det handlar om barn och unga, mångspråk och minoritetsspråk?

Karlshamn

Ett fortsatt arbete med Berättarkraft skulle sannolikt bidra till ökat samarbete, mer frekventa kontakter, en ömsesidig förståelse för varandras verksamhet och villkor. Vidare skulle det bidra till en utvecklad infrastruktur när det kommer till kulturarbete, litteratur och Blekinge.

Olofström

Allt är en fråga om resurser och prioriteringar. Alltså är det svårt att svara på frågan, då den involverar så många element. Tänker du inom befintlig ram kan man också här göra hur mycket som helst, men då måste annat prioriteras ner.

Sölvesborg

Här finns mycket att göra. Till exempel när det handlar om mångspråk – läsa tillsammans, uttals-språkcafé för nya svenskar.

Karlskrona

–

Ronneby

Många....

6. Vilka utvecklingsmöjligheter finns när det handlar om samarbete mellan lokala verksamma författare och biblioteken?

Karlshamn

Under flera år fanns ett samarbete med Ronneby, ett skrivarläger för unga. Per Nilsson och Ulf Nilsson var också inblandade. Det var mycket lyckat och något liknande framöver hade varit intressant.

Olofström

Allt är en fråga om tid och resurser. Finns resurserna kan man tänka sig en mängd olika sätt att samarbeta och utvecklas i området. Här är det bara fantasin som sätter gränserna. Lokala författare som ger kurser på biblioteken, som är ute i skolorna, veckans författare... yes... you name it.

Sölvesborg

Om budgeten tillåter kan man till exempel infoga läslust, författare och skrivande i sommarens kulturläger. I samverkan med teaterförening: dramatisering, film, skrivande med ungdomar. Skriv dina memoarer för lite äldre i samverkan med Skrivarklubben. Poetry slam. Dialektcafé för turister, etc.

Karlskrona

–

Ronneby

Nätverk är viktiga. Lokala och regionala. Kännedom om vilka aktörer som finns, samverkan över kommungränserna till exempel vad gäller skriverworkshops/ läger för barn och unga. Här hos oss behöver vi utveckla vårt arrangörskap och kontaktnät. Men vi hoppas att det är på gång.

4.4 Formella nätverk

Sammanfattning

I regionen finns två organisationer som tar vara på författarnas intressen. Dels Författarförbundet som närmast är att jämföra med en fackförening och som har regionala ombud i båda Blekinge och Kronoberg. Därtill finns Författarcentrum Syd som bland annat fungerar som en förmedling för författarbesök. 40 % av de som svarade på enkäten är inte medlemmar i något formellt nätverk, medan andra är medlemmar i flera. 7 % är med i Smålands författarsällskap och lika många i Egenutgivarna. 13 % är med i författarnätverk på Facebook.

Författarcentrum Syd

Författarcentrum Syd omfattar Skåne, Blekinge, Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län. Föreningen har drygt 350 medlemmar. Genom författarförmedlingen bokar Författarcentrum Syd årligen cirka 400 författarbesök och framträdanden. De är också arrangörer och medarrangörer av litterära arrangemang. Författarcentrum Syd driver den litterära scenen och mötesplatsen Poeten på hörnet i Malmö i samarbete med Katarina Mazetti. Författarcentrum Syd är initiativtagare och medarrangör av en stor konferens om barn- och ungdomslitteratur i Hässleholm. Ett annat återkommande större samarbetsprojekt är Skånska bokmässan som de arrangerar tillsammans med Skånes hembygdsförbund. Författarcentrum Syd får stöd från Statens Kulturråd, Malmö stad och Region Skåne.

Medlemmar i Blekinge: ca 8 st

Medlemmar i Kronoberg: ca 8 st

Författarcentrum har flest aktiviteter och engagemang i Skåne. De är två anställda på 1,5 tjänst och har svårt att vara närvarande i alla regioner som de omfattar.

Författarförbundet

I Blekinge har Författarförbundet 15 medlemmar. Kronoberg har ingen uppgift, men ett rimligt antagande är att det är ungefär lika många eller något fler. Båda län har ett regionalt ombud. Framför allt fungerar man som en stödorganisation i stil med ett fackförbund. Till exempel är det Författarförbundets rekommendationer om arvode för författarframträdanden som är den riktlinje/miniminivå som brukar vara vedertagen.

Intervju med Ingemar Lönnbom, regionalombud i Blekinge.

Ordnar du aktiviteter för era medlemmar?

– Jag har försökt några gånger, men inte lyckats få ihop gänget. Håller kontakt via blogg och e-post.

Efterfrågar dina medlemmar mer stöd på hemmaplan, från dig/förbundet?

– Ja, framför allt vill de ha bättre möjligheter att nå ut till läsarna, något som inte riktigt är Författarförbundets sak. Mera renodlade fackliga frågor har jag inte stött på än.

Vad skulle du som regional företrädare för Författarförbundet önska att regionen stöttade dig

och dina medlemmar med?

– Jag tycker att det fungerar bra. Det viktiga är att jag får vara med i de sammanhang där författandet och litteraturen är i fokus och att jag får information.

Intervju med Pelle Olsson, regionalombud i Kronoberg.

Ordnar du aktiviteter för era medlemmar?

– Ja, interna möten för att diskutera yrkesfrågor. Samt uppläsningar/framträdanden till exempel under kulturnatten i Växjö eller separata framträdanden med oss lokala författare. Vi träffas också i samband med bokmässor och seminarier i Växjö.

Efterfrågar dina medlemmar mer stöd på hemmaplan, från dig/förbundet?

– Vi har diskuterat detta men vi famlar liksom i luften med vad vi vill. Om det finns en pott med pengar att söka för arvoden skulle vi kunna göra en hel del. Vi har också efterfrågat mer kunskap om alternativ bokutgivning och hur den nya bokmarknaden ser ut.

Vad skulle du som regional företrädare för Författarförbundet önska att regionen stöttade dig och dina medlemmar med?

– Regionalt litteraturstöd, till exempel enligt Anders Ekbergs förslag, och regionalt stöd till framträdanden och marknadsföring av författarbesök.

Har du något annat inspel du vill ha med i utredningen?

– En litterär scen i samarbete med andra konstarter (musik, berättande, teater, bild) som ordnas regelbundet och har en budget.

4.5 Berättarkraft och Läsfest!

Berättarkraft

Berättarkraft är en litteratur- och berättarfestival i Blekinge och Bromölla. Den startade 2013 i Olofström och Sölvesborg. 2014 deltog Olofström, Ronneby och Bromölla. 2016 fick projektet medel från Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och Statens kulturråd och växte till att omfatta alla kommuner i Blekinge, samt Bromölla i Skåne. Festivalen flyttade från hösten till våren och vecka 10. Varje kommun ansvarade för sina egna program under veckan men samarbetade i en arbetsgrupp under ledning av en projektsamordnare. Från start har de involverade kommunerna gått in med resurser i form av tid och arbete, utöver pengar. Man har samarbetat med studieförbund, litterära sällskap och andra föreningar. Berättarkraft 2016 jobbade med ett tema, "Ord som fångslar", för att hålla ihop programmet och för att uppmärksamma vikten av yttrandefrihet i samband med att svensk tryckfrihetsförordning firade 250 år 2016. Berättarkraft arrangerade Blekinges första regionala bokmässa (läs mer om det under Bokmässor) och uppmuntrade unga till eget skrivande med en novelltävling för 13–19-åringar.

Sammanlagt besöksantal under Berättarkraft var cirka 4500 personer som tog del av andras och varandras berättelser.

Berättarkraft kommer att äga rum våren 2017 med medel från Statens kulturråd och Region Blekinge. På sikt behöver andra medel komma in för att festivalen ska kunna fortleva.

Läsfest!

Läsfest! är ett samarbetsprojekt mellan biblioteken och studieförbunden i Kronobergs län samt Det fria ordets hus. Både bibliotek och studieförbund arbetar med läsfrämjande aktiviteter. Läsfest! är en kampanj för att lyfta fram det läsfrämjande arbetet under en gemensam paroll. Vecka 46, 2015 skedde ett antal läsfrämjande aktiviteter runt om i länet. Projektet finansieras av Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och Kulturrådet. Växjö stadsbibliotek samordnade arbetet genom projektledaren Sofia Sundeby. En arbetsgrupp med representanter från bibliotek och studieförbund har jobbat fram veckan tillsammans. Läsfest! 2015 inleddes i samband med Barnens dag på Växjö stadsbibliotek och avslutades med Kronobergs bokmässa.

Publikantalet under Läsfest! var ca 4875 personer. När det gäller framtiden så har man tema yttrandefrihet 2016 i och med tryckfrihetsförordningen 250 år. 2016 har man även som mål att få med barn och unga och nya svenskar mer.

– Som ett sidospår finns projektet "Hela Kronoberg läser Utvandrarna" med fokus på högläsning och den nya lättlästa versionen av Cecilia Davidsson. Vi fortsätter samarbetet med länstrafiken och i år har vi även med Alvesta kommun. Detta är sista projektåret för Läsfest! och vi hoppas hitta former under hösten för implementering av projektet, säger projektledaren Sofia Sundeby.

4. 6 Bokmässor

Berättarkrafts bokmessa i Blekinge

I samband med att litteratur- och berättarfestivalen Berättarkraft i Blekinge växte och omfattade hela länet och Bromölla initierades 2016 också Blekinges första regionala bokmessa. Den hölls i projektet Berättarkrafts regi på Eriksbergs vilt och natur. Eriksberg ligger i Karlshamns kommun och är centralt placerat "mitt i" Blekinge. Johnny Karlsson, lokal litterär initiativtagare, förläggare, bokhandlare och aktiv i flera litterära sällskap, höll i stora delar av planering och genomförande. De som bjöds in att delta var författare och utgivare av böcker (förlag, föreningar och sällskap). Det var gratis att delta som utställare och det var fri entré för besökare. Ett sjuttioal utställare deltog och antal besökare var ca 750 personer.

Bokmässan visade sig vara ett efterlängtad inslag i Blekinges litterära liv och många som deltog berättade då och efteråt (bl a i denna utrednings enkät och workshops) om hur mycket de uppskattade bokmässan och att få vara en del av den. Dels fick författare/utgivare träffa läsare/köpare/publik. Dels fick de träffa varandra. Det sistnämnda var minst lika viktigt.

Både räknat i antal deltagare, antal besökare och i vad utställare tyckte om arrangemanget får bokmässan sägas vara en framgång. Den stora uppslutningen visar på det stora intresse som finns hos författare och utgivare att delta i offentliga, publika sammanhang där de kan visa upp sig själva och sina verk. Besöksantalet visar också att det finns en publik som är intresserad av att ta del av lokal litteratur och dess upphovspersoner.

Kronobergs bokmessa

Kronobergs bokmessa har funnits sedan 2008. Mässan arrangeras årligen av och på Växjö stadsbibliotek en lördag i slutet november. Utställare är författare, förlag, litterära sällskap, föreningar och studieförbund. Kronobergs bokmessa har vuxit och utvecklats år för år. 2008 var det 45 utställare. 2015 var det 110. Man har nu ett digert program utöver utställarna och deras bord. Föreläsningar och vartannat år utdelning av Växjö kommuns litteraturpris till Pär Lagerkvists minne. Både lokalt verksamma författare och kända etablerade författare med koppling till Kronoberg deltar. Publikantalet har de senaste åren legat runt 2000 personer. Det kostar inget att medverka som utställare och det är ingen entréavgift för besökare.

Kronobergs bokmessa är väl förankrad i Växjös och den kronobergska litteratur- och evenemangsvärlden. Den är etablerad och uppskattad. Den är ett givet inslag på hösten, något som både utställare, publik och övriga kulturarrangörer räknar med.

Varför har Kronobergs bokmessa blivit en så stor framgång? Jag frågar Karin Tunerstedt och Maja Nordblom på Växjö stadsbibliotek som planerat och arrangerat bokmässan i flera år.

– Det ordnas lokala bokmässor på många ställen numera. Vi var kanske inte först, men tidiga. Mässan har fått uppmärksamhet i media. Alltfler skriver. Författarna själva är ivriga nätverkare. Alla mässorna har avlöp väl med god stämning. Antalet besökare har de senaste åren varit ca 2000. Det känns som om det varit många här och besökarna stannar

länge. Kända namn i programmet lockar besökare. Både Kristina Sandberg och Tomas Bannerhed fick August-priset två dagar efter mässan. Och tidpunkten är nog bra. Man kan köpa julklappar här.

Från bibliotekets sida lägger man ner mycket jobb?

– Det tar för lång tid att räkna efter hur mycket. Det har varit vi, Maja och Karin, som ordnat det hela. Två andra bibliotekarier har jobbat på själva mässan. Det tar tid att ordna allt. Många kontakter, detaljer. Vi har fått hjälp med att bära stolar och bord, ljudanläggning med mera.

– Vi tycker att det har varit kul att jobba med mässan. Det känns värdefullt att stödja det lokala skrivandet, och att lyfta det litterära arvet. Vi måste få till ett bra program och det kostar en del. Det räcker inte med bara utställare.

4.7 Det fria ordets hus

Bakgrund och uppdrag

I Växjö kommun invigdes Det fria ordets hus i juni 2014. Här samsas verksamhet som både ska lyfta Kronobergs litterära arv, Växjö kommuns arbete som fristad och stötta verksamma skribenter. Bland annat genom att upplåta arbets- och mötesplatser.

Sedan 2012 är Växjö fristad för förföljda författare. Det innebär att kommunen i samarbete med den internationella organisationen Icorn tar emot en författare som är förföljd i sitt hemland. I två år får författaren stipendium, fri bostad och ett nätverk i kommunens kulturliv. Dessutom ansvarar Växjö och Det fria ordets hus från och med hösten 2015 för den nationella samordningen av Sveriges fristäder.

Det fria ordets hus ska "främja dialog, skrivande och debatt, samt knyta samman dagens frågor om yttrandefrihet med verksamheter i regionen. Detta görs genom egna och arrangemang i samarbete med andra aktörer lokalt, regionalt, nationellt och internationellt."

Arbetsrum upplåtes som sagts till enskilda skribenter/författare och rum för möten eller arrangemang upplåtes gratis till föreningar och organisationer.

Här finns två heltidstjänster.

Det fria ordets hus finansieras av och har sitt uppdrag från Växjö kommun och Region Kronoberg.

Jag har intervjuat Alexandra Stiernspetz Nylén som är fristadsansvarig och verksamhetsutvecklare på Det fria ordets hus.

– Vårt uppdrag är att lyfta frågor om yttrandefrihet och i kombination med det koppla på det litterära arvet. Med det litterära arvet menar vi framför allt Elin Wägner, Pär Lagerkvist och Vilhelm Moberg. Sedan finns ju det bredare arvet och traditionen av muntligt berättande som Sagomuseet i Ljungby arbetar med. Vi samarbetar med dem. Som jag ser det så fortsätter det. Arvet tar inte slut. Vi vill knyta det till de litterära aktiviteter som pågår här, säger Alexandra Stiernspetz Nylén.

Samarbete med de litterära sällskapen

Det fria ordets hus samarbete med de litterära sällskapen handlar om allmänna träffar, stämma av vad de och vi gör. Sällskapen lånar lokaler och har egna evenemang i huset. Huset och sällskapen har dessutom gemensamma evenemang både här och på andra ställen.

– Vi har tagit fram ett skolprogram för mellan- och högstadiet som bygger på texter av Wägner, Moberg och Lagerkvist. Idén kom från Det fria ordets hus. Vi ville lyfta dessa författare till en yngre publik. De litterära sällskapen valde ut texter. Vi kör igång nu och har en del testklasser för att få feedback. Vi har tagit fram en lärarhandledning och arbetsmaterial. Materialet är tydligt kopplat till läroplanen och läraren ska kunna sköta det själv. Vi har inte möjlighet att själva åka ut till skolorna.

– Vi har olika arrangemang ihop. I höst ska vi ha ett gemensamt evenemang med de tre författarskapen i samband med Frittord250 och vi vill gärna ha dem här när det är kulturnatt till exempel.

– Vi samarbetar med stiftelsen Lilla Björka om deras vistelsestipendier. Vi är med och delfinansierar det.

Samarbete med bibliotek och skolbibliotek/skolor

– Vi tänkte ett tag att skolbibliotekarierna skulle vara vår väg in i skolor. Det har inte riktigt funkad. Men vi har kvar den tanken. Skolorna är svåra att nå. Det gäller att hitta rätt ingång.

– Det här med Skapande skola har varit lite svårt att få grepp om. Vi vill gärna presentera oss för att göra oss mer kända på någon utbildningsdag.

– Vi har skickat ut inbjudan och information till skolor men utan att få svar eller respons. Det skulle så klart vara lättare om vi hade mer tid att lägga på det.

– Biblioteket samarbetar vi med, bland annat i Läsfest. Nu i sommar har biblioteket en skrivarkurs för ungdomar här i huset.

Samarbete med Linnéuniversitetet

– Vi har jobbat upp mycket kontakter med Linnéuniversitetet. Kreativt skrivande förlägger en del lektioner, konferenser och seminarier här och låter vissa evenemang vara öppna för alla.

– Forskargrupper, Concurrencens, IMS, media- och kommunikation. De har engagerat vår fristadsförfattare Erol Özkoray som är journalist.

– Vi samarbetar med historiska institutionen om vårt fängelseprojekt (kartläggning av Växjö's gamla fängelse) och med bibliotekskunskap som vi har en seminariereserie med i höst om biblioteket och det fria ordet.

– Vi samarbetar med en del forskarprojekt, som digital humanities (fängelseprojektet) och ett annat som handlar om språk och integration. Vi tittar på digitalisering kopplat till storytelling och är med och gör en pilotstudie. Vi får många kontakter som vi kan utnyttja i vårt övriga arbete med andra samarbetspartners.

– Det finns så mycket vi kunde göra om vi var fler som jobbade här!

– Vi samarbetar med en hel massa organisationer där det mest handlar om att de kommer hit på evenemang. Vi ser gärna att andra ordnar evenemang här, på temat yttrandefrihet. Vi har märkt en tendens till att folk träffas här och det blir lite av en dejtingsajt som kan leda till nya samarbeten.

– Sedan är en grupp olika privata initiativ. Enstaka personer eller små gäng som vill göra något. I sommar blir det Word World, en liten festival till exempel. Då ger vi lokal, och coachar och ger tips om var de kan söka pengar.

– Det är intressant att möta dem som hittar hit och se vad deras behov är. Det är andra saker än vad vi tänker ut. Det kommer hit folk som vill ha hjälp med att skriva saker.

“Offentliga skrivare” är kanske ett behov som finns nu hos folk som inte kan skriva och läsa eller hos folk som vill uttrycka sig men inte kan det. Ibland känner man sig som prästen i byn... men de tjänsterna har vi ju inte. Det kommer också hit personer, ofta författare i olika genrer, som vill ha praktisk hjälp.

Inom fristadsprogrammet finns både nationella och internationella samarbeten. Vi försöker engagera oss i EU-projekt men det är väldigt tidskrävande.

Samarbete med andra inom Växjö kommun

– Vi samarbetar regelbundet med konsthallen. Nu har vi ett samarbetsprojekt med Araby Park Arena, Express yourself, ett poesiprojekt för ungdomar boende i Araby.

Samarbete med studieförbund

– Studiecirklar och arrangemang. De har mycket kompetens när det gäller teknik och ljud, och gör inspelningar. En del lånar lokaler och det har funnits diskussioner om att ordna gemensamma studiecirklar.

Samarbete med regionala författare

– Vi hyr ut och lånar ut arbetsplatser, mötesplatser och lokaler. Vi erbjuder sammanhang. Vi erbjuder huset som scen. Här har varit uppläsningar, bokreleaser, litteratur- och poesikvällar, både nya och etablerade författare har fått möta publik.

Eftersom vi erbjuder fristadsförfattaren ett kontaktnät får även de lokala författarna kontakter inom fristadsprogrammet. Utifrån fristadsförfattarens intressen försöker vi hitta olika personer. Både lokalt, regionalt och nationellt.

Integration

– Vi jobbar med språk och integration för att hitta nya skribenter och litteraturintresserade som har kontakter ut i samhället. Vi vill hitta människor som är intresserade av litteratur och skrivande och som kan ha träffar här. Både semiprofessionella och professionella där vi vill skapa ett större projekt med bland annat nätverkande mellan nyanlända och inhemska författare.

– Det hakar på vår idé om att införa ett korttidsresidens. Ett residens på 1 – 3 månader, riktat till nyanlända konstnärer och författare, som kan hitta nätverk och annat för kunna fortsätta jobba med sitt konstnärliga arbete. Vi vill skapa ett system för hur vi kan hitta nyanlända kulturutövare och erbjuda dem något. Men det handlar också om att vitalisera det befintliga kulturlivet. Vi vill inte bara hjälpa folk utan att vi är intresserade av att hitta till exempel nyanlända författare. Vi vill visa på staden och regionen. Jag ser det inte som ett enskilt integrationsprojekt utan mer som ett intresse för den här platsen.

4.8 Litterära sällskap

Det finns ett antal litterära sällskap i Blekinge och Kronoberg. De har alla som syfte att hålla intresset för sina författare vid liv, se till att texter och verk finns tillgängliga och sprida kunskap om författarskapet. En del jobbar även med att uppmuntra till forskning kring författaren.

Jag har intervjuat ordföranden för Sven Edvin Salje-sällskapet, Harry Martinson-sällskapet, Bengt Berg-sällskapet och Axels vänner i Blekinge, samt Elin Wägner-sällskapet, Pär Lagerkvist-samfundet och Vilhelm Moberg-sällskapet i Kronoberg.

Sällskapen ger ut skrifter, ofta årsskrifter/årsböcker med texter om och ibland av sin författare. De är representerade på bokmässan i Göteborg och har en del publika evenemang på hemmaplan.

Gemensamt för sällskapen är också att deras medlemmar har hög medelålder. De minskar i medlemsantal helt enkelt för att medlemmarna dör ifrån. Att rekrytera yngre medlemmar har alla svårt med. Frågan är hur länge de litterära sällskapen kan vara en lokal och regional kraft att räkna med så länge de inte lyckas förnygra sin medlemsbas. Avvikelser är Vilhelm Moberg-sällskapet som inte längre minskar och Elin Wägner-sällskapet som faktiskt ökar något. De jobbar aktivt med detta genom att påminna sina medlemmar att betala sin avgift, flera gånger. Det arbetet har lönat sig. Men även de har svårt att locka ungdomar.

Inget sällskap har aktiviteter eller annat direkt riktat till lokala samtida författare/skribenter. Men på en direkt fråga ställer sig de flesta (alla utom Axels vänner och Bengt Berg-sällskapet) relativt positiva till detta i framtiden. Värt att observera är att sällskapen, även om de har säte lokalt, är nationella sällskap med medlemmar över hela Sverige.

Sven Edvin Salje-sällskapet. Olofström.

- 850 medlemmar. Minskande. 1200 som mest.
- Aktiviteter: Årsmöte, Näselfrossa, Bokmässan i Göteborg, bokbord vid ett antal kulturevenemang i södra Sverige, föredrag om Sven Edvin Salje vid efterfrågan.
- Samarbetspartners: Harry Martinson-sällskapet. Medlem i DELS (De litterära sällskapen).
- Utgivning: årsbok.

Harry Martinson-sällskapet. Jämshög.

- 800 medlemmar. Sjunkande. Drygt 1000 som mest.
- Aktiviteter: Årshögtid i tre dagar med seminarier och föreläsningar för både medlemmar och allmänhet. Vartannat år i Jämshög, vartannat år någon annanstans i Sverige, ibland utomlands.

Man satsar mycket på bokmässan i Göteborg, bjuder in utvalda ungdomar att åka dit på villkor att de läser Harry Martinson. Man bjuder vissa lärare på medlemskap.

Näselfrossa.

Nebbeboda akademi.

Sällskapet delar ut Harry Martinson-priset till någon som arbetar för fred.

- Samarbetspartners: Göteborgs universitet, studieförbund, Sven Edvin Salje-sällskapet, Olofströms kommun. Medlem i DELS. De jobbar med att påverka Bonniers förlag (som äger upphovsrätten) att ge ut Harry Martinsons böcker. Utgivningen av de samlade verken var ett samarbete mellan sällskapet och Bonniers.
- Utgivning: Årsbok. Böcker om Harry Martinson. Vissa nytryck av Harry Martinson.
- Speciellt för Harry Martinson och sällskapet är hans bok Aniara som fortfarande lever och är aktuell. Den kommer som seriebok, den blir opera och teater och upptäcks ständigt av nya läsare.

Axels Vänner (Axel de la Nietze). Olofström

- Cirka 100 medlemmar. Antalet ökar hela tiden. Sällskapet har endast ständiga medlemmar.
- Aktiviteter: Kunskapsamlande, studiecirklar, öppen programverksamhet. Vi har ett arkiv mm på Författarmuseet i Jämshög.
- Samarbetspartners: Olofströms kommun, andra litterära sällskap, Jämshögs hembygdsförening med flera.
- Medlemmar finns i många länder, men tyngdpunkten ligger i regionen Blekinge - Skåne.
- Har ingen reguljär utgivning.

Bengt Berg-sällskapet.

- Vill skapa en arena för samvaro mellan personer intresserade av Bengt Berg som naturvårdare, författare, debattör, filmare och fotograf.
- 43 medlemmar. Svag ökning hela tiden. Endast ständigt medlemskap (500 kr). Inriktning mot personer med stark koppling till Berg och hans verksamhet.
- Aktiviteter: Föreläsningar, studieresor, faktainsamling etc.
- Samarbetspartners: Eriksbergs Vilt och Natur med flera.
- Utgivning: En bibliografi utgiven. En av föreningens medlemmar snart klar med en omfattande biografi.

Pär Lagerkvist-samfundet. Växjö.

- 150 – 175 medlemmar, vilket är en rejäl minskning från läget för ungefär 15 år sedan då sällskapet var som störst.
- Aktiviteter: föredrag, recitals, deltagande i Fänglade författares dag och Kulturnatten, bokmässorna i Göteborg och Kronoberg. Pär Lagerkvist-priset som delas ut av Växjö kommun.
- Samarbetspartners: Växjö kommun, Växjö stadsbibliotek, Det fria ordets hus.
- Utgivning: Årsskrift.

Vilhelm Moberg-sällskapet. Växjö.

- Cirka 1000 medlemmar de senaste åren. Låg förr på ca 1200. (Medlemmar dör, nya tillkommer vid bokmässan och ordföranden Ingrid Netterviks föreläsningar.)
  - Aktiviteter: årsmöte med föreläsningar.
- En dag med Moberg årligen, mitt i sommaren. Seminarium, föreläsningar och annat. Bokmässan i Göteborg inkl föreläsningar på De litterära sällskapens scen. Kronobergs bokmässa.

Medlemsbrev, två st/år.

Man delar ut ett pris samt uppsatsstipendium till akademiska uppsatser.

- Samarbeten: Emmaboda kommun, Elin Wägner-sällskapet, Pär Lagerkvist-samfundet, Det fria ordet hus, Utvandrarernas hus/Emigrantinstitutet/Kulturparken.
- Utgivning: en serie med småskrifter med ca en utgivning om året.

Elin Wägner-sällskapet. Växjö.

- 350 och ökande efter att det sjönk i samband med höjning av medlemsavgiften.

- Aktiviteter:

Elin Wägner-dag på våren i samband med årsmötet.

Tvådagars seminarium på hösten inklusive utdelning av priset Årets väckarklocka.

De deltar på bokmässan i Göteborg och Växjö.

De hjälper till med öppethållande och guidning på Lilla Björka, Elin Wagners bostad.

Utskick av medlemsblad.

Samarbetar med Det fria ordets hus och Stiftelsen Lilla Björka om vistelsestipendier där.

Bidrar ekonomiskt.

- Samarbeten: Stiftelsen Lilla Björka. Sankt Sigfrids folkhögskola. Sensus. Växjö kommun.

Det fria ordets hus. Pär Lagerkvist-samfundet och Vilhelm Moberg-sällskapet.

- Utgivning: småskrifter.

Utöver dessa finns i Blekinge även Ragnar Jändel-sällskapet som finns kvar men verkar i tysthet och har varit svåra att nå. I Kalmar län finns Elisabeth Bergstrand Poulsen-sällskapet som är aktivt. Författaren (och konstnären) är från Långasjö som nu ligger i Kalmar län men som när hon levde (1887 – 1955) låg i Kronoberg, varför sällskapet/författaren ibland räknas till denna region.

Museer

Lilla Björka

I Berg utanför Växjö sköter Stiftelsen Lilla Björka om Elin Wagners bostad. Det är ett författarmuseum som även huserar tillfälliga utställningar på somrarna, ofta konstnärer som har kopplingar till de teman Elin Wägner ägnade sig åt. Man ordnar även författarbesök och andra föreläsningar. I samarbete med Elin Wägner-sällskapet och Det fria ordets hus delar man ut vistelsestipendier där textbaserade konstnärer kan söka att få komma och bo och arbeta på Lilla Björka under ett par veckor eller längre tid.

Författarmuseet i Jämshög

I denna gamla skolbyggnad gick både Harry Martinson och Sven Edvin Salje i skolan. Här finns samlingar och minnesrum som visar Martinsons samlingar och Saljes författarum. Harry Martinsons privata bibliotek finns på Olofströms bibliotek. Även i Nebbeboda och Nyteboda finns byggnader med koppling till Harry Martinson. I Nebbeboda gick han i skola

och i Nyteboda föddes han. Vistelsestipendier på Nebbeboda skola delas ut varje år av Martinson- och Saljesällskapen och Olofströms kommun.

Kulturparken Småland

Här finns en rekonstruktion av Vilhelm Mobergs arbetsstuga.

4.9 Skrivarkurser

Sammanfattning

Det kryllar inte av skrivarkurser i regionen. Förvisso finns här en skrivartutbildning på universitetsnivå. På Linnéuniversitetet är kreativt skrivande ett konstnärligt ämne på masternivå. Denna höga utbildning i författande har dock ingen större inverkan på regionen, eller tvärtom. Folkhögskolorna har enbart korta sommarkurser i skrivande. Studieförbunden har en del skrivarcirklar, framför allt i Blekinge.

Linnéuniversitetet, Växjö

Samtal med Magnus Eriksson, ämnesansvarig och lärare i Kreativt skrivande, en konstnärlig distansutbildning.

Spelar det någon roll att kursen ges i/från Växjö?

– I princip har det ingen betydelse. Mer än att alla lärare utom en har haft någon form av koppling till Växjö eller trakten. Kursen startade 2001 och de första åren låg Kreativt skrivande under litteraturvetenskapen. Då kom de flesta av eleverna från Skåne, Blekinge och Småland, trots att det var en distanskurs. När vi blev ett eget ämne 2012 fick vi betydligt fler studenter från andra håll. Det kan också ha att göra med att vi blev en konstnärlig utbildning. Nu kommer de flesta av studenterna inte härifrån.

Finns det något här i regionen ni kan dra nytta av eller någon som ni samarbetar med?

– Vi lägger föreläsningar på Det fria ordets hus. Det är en bra miljö som studenterna uppskattar och tycker är inspirerande. Vi har också samarbetat i tillfälliga projekt med konsthallen och Det fria ordets hus.

Kan någon här dra nytta av/ha glädje av att ni är just här?

– Ja, alla som kan tänka sig att beställa en uppdragsutbildning. Vi har haft för landstinget, i reflekterande skrivande för vårdpersonal. Alla verksamheter där skrivande ingår skulle i princip kunna dra nytta av oss för fortbildningar mm.

Det finns alltid möjlighet för ömsesidigt meningsutbyte mellan lokala författare och oss.

Ser du möjligheter att samarbeta med lokala författare?

– Det skulle kanske kunna vara om någon kom och berättade hur man gör för att ge ut en egen bok.

Skrivarcirklar på studieförbund

Kronoberg: Två. En på ABF och en på Sensus.

Blekinge: Elva. Två på ABF, fem på Studieförbundet Vuxenskolan och fyra på Sensus.

Skrivkurser på folkhögskolor

Grimslöv folkhögskola i Kronoberg. Fyra dagars sommarkurs.

Litorina folkhögskola i Blekinge. Fem dagars sommarkurs.

4.10 Övriga

Sagobygden, Litteratursällskapet, Skrivarkubbar, Bokens dag

Sagobygden

Berättarnätet Kronoberg i Ljungby är en ideell organisation som har en mängd aktiviteter, program, uppdrag och samarbeten. Bland annat driver man Sagomuseet, Sagobygden och den årliga berättarfestivalen. Man är finansierad av Region Kronoberg samt Älmhult och Ljungby kommun.

Berättarnätet Kronobergs grundläggande mål är att lyfta fram muntlig berättartradition som en del av det immateriella kulturarvet och sprida kunskap om folksagor, sägner och annan folkdikt.

Museichef Meg Nömgård betonar att de jobbar för att *trygga* det immateriella kulturarvet, inte att *bevara* det. Det immateriella kulturarvet är levande och ska hållas vid liv. Att *bevara* muntliga berättelser genom att skriva ner dem är som att skriva ner recept och inte äta maten. Eller läsa noter i stället för att lyssna på konserter. Det måste leva, berättas och ha en publik.

Meg Nömgård menar att ordet "berättande" används brett och att det Sagomuseet ägnar sig åt är *muntligt berättande*. Det har inget alls att göra med litteratur och hon beklagat att de ofta hamnar som en underavdelning till eller klumpas ihop med litteratur.

- Vi jobbar inte heller med konst sagor, utan med folkstro, myter, legender och sägner.
- Muntligt berättande är en egen konstform. Precis som skådespelare eller musiker.

Berättarnätet Kronoberg/Sagomuseet samarbetar på alla plan, internationell, nationellt, regionalt och lokalt. De är nästan för stora för sin kostym. De är utsedda av Unesco att arbeta med Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet och vara rådgivare åt Unesco. Man har många nordiska och nationella uppdrag och samarbeten.

Man har också en mängd regionala samarbetspartners. Regionteatern, Hemslöjden, skolor och bibliotek, Musik i Syd, Musica Vitae, Ljungbergsmuseet, Berättarkraft och många fler. Man samarbetar inte direkt med lokala författare – men lite ändå, eftersom en del lokala författare även är muntliga berättare.

Man har kurser i muntligt berättande.

Sagobygden/Berättarnätet Kronoberg har ingen glasklar koppling till denna utredning, men har ändå en självklar plats. De är en stor kulturaktör i regionen. De ägnar sig åt ord och berättelser, precis som författare och andra berättare gör. De har många samarbeten och det vill de fortsätta med.

Litteratursällskapet, Växjö

Litteratursällskapet bildades i Växjö 2015 av en grupp litteraturintresserade Växjöbor med Lovisa Alm i spetsen. Lovisa Alm hade tidigare arbetat i förlagsbranschen och ville pröva sin

idé att umgås kring litteratur. Att ta fasta på det lustfyllda och sociala kring läsandet. Litteratursällskapet arrangerar författarkvällar på ett mer intimt och avslappnat sätt än vad till exempel biblioteken för det mesta gör. Konceptet är middag tillsammans med författaren följt av ett scensamtal. Middagarna hålls för det mesta på restaurangen Kafé de Luxe. Biljettpriser inkl mat är cirka 300 kronor, lägre för medlemmar. Det går också att köpa biljett till bara samtalet för ca 100 kronor.

Litteratursällskapet har lyckats dra publik ända från början och både publik och författare har uppskattat formen med mat och prat. Sällskapet är en ideell förening som är beroende av biljettintäkter. Man söker även direktstöd från kommunen, vilket man brukar få. Men först i efterhand så är det en osäker intäkt. Ekonomin är tajt och Lovisa Alm och andra jobbar ideellt med detta.

Skrivarklubben i Blekinge

Skrivarklubben i Blekinge bildades 1963 i Sölvesborg för att "vanliga människor" väl också kunde vara författare. Det är Sveriges äldsta skrivarklubb. Den hette först Skrivarklubben i Sölvesborg och bytte namn när den blev länsomfattande 1979. Nu har klubben 67 medlemmar spridda över landet. På träffar i Blekinge ordnas aktiviteter för både medlemmar och allmänhet för att utveckla medlemmarnas eget skrivande och man hoppas att detta också skapar ökat intresse för litteratur i allmänhet. De ger ut en medlemstidning, Groblad, fyra gånger om året, där medlemmarna kan publicera sina egna verk. Vart femte år ger de ut en antologi. Skrivarklubben samverkar i utbildnings- och studieärenden med Studieförbundet Vuxenskolan.

Olofströms skriv- och berättarklubb

Bildades i samband med Berättarkraft år 2014 och har 22 medlemmar med en medelålder på 75 år. De vill bevara skriv- och berättarkonsten och dokumentera för kommande generationer. De ger ut en årsbok varje år med egna alster.

Skrivarklubben i Tingsryd

Bildades 1986 och har ett fyrtiotal medlemmar. De ger ut skriften Gåspennan en gång om året med medlemmarnas egna texter.

Bokens dag

Arrangeras i Växjö av Smålandsposten i samarbete med bokhandel.

Arrangeras i Karlskrona av kommunen i samarbete med bokhandel.

Kända författare med en nyutgiven bok läser högt, berättar om sitt författarskap och signerar sina böcker.

4.11 Bokhandlare

En översyn av bokhandlar och antikvariat i Kronoberg och Blekinge ger vid handen att handeln med böcker lever, trots att internetbokhandlarna har en stor del av försäljningen. Här finns både bokhandlar och antikvariat, även om vissa kommuner utmärker sig genom att inte ha någon specialiserad bokförsäljning alls. Där hittar vi Kronobergskommunerna Älmhult, Ljungby och Uppvidinge. Blekinge är däremot överlag välförsett.

I flera år nu har försäljningen av böcker spridits till helt andra butiker. Nu kan vi köpa böcker i mataffären och på bensinmacken. Begagnade böcker säljs inte bara på antikvariat utan även i stora mängder i secondhandbutiker som Erikshjälpen och Röda korset. Även om en ort inte har en renodlad butik för nya eller gamla böcker är chansen stor att det trots allt finns böcker att köpa, om än utbudet är begränsat. Nätets utbud är dock obegränsat oavsett var du bor. Och utbudet av böcker i traditionella bokhandlar blir också alltmer begränsat till förmån för andra produkter som presenter, leksaker och inredning. Lokalt anknytna fackböcker säljs även ofta i museer och liknande.

En positiv överraskning är att nästan alla bokhandlare tar in lokala författares alster. De gör det för att de ser ett värde i att värna och lyfta det lokalt skrivna. Hur är det då med försäljningen? Generellt sätt säljer fackböcker hyfsat, det vill säga böcker om trakten, fotoböcker, historiska böcker, bygdeskildringar och liknande. Det är svårare för den lokala skönlitteraturen.

Bokhandlar Blekinge

Karlskrona: Akademibokhandeln
Ronneby: Ronneby bokhandel
Karlshamn: Lundins
Sölvesborg: Zimmerdahls
Olofström – (Holjebok, se under antikvariat!)

Antikvariat Blekinge

Karlskrona: Lyckeby antikvariat
Ronneby: Antikvariat Rådhuset
Karlshamn: Antikvariat Bode Carlshamn
Sölvesborg: Antikvariat Bokrutan
Olofström: Holjebok

Bokhandlar Kronoberg

Växjö: Två st Akademibokhandeln och Cultix
Alvesta: Alvesta bok och papper
Älmhult –
Lessebo: Kosta bokhandel
Markaryd –
Ljungby –
Uppvidinge –
Tingsryd –

Antikvariat Kronoberg

Växjö: Classica och Cultix.

Alvesta: Bokpärlan på Alvesta station, ideell förening

Älmhult –

Lessebo –

Markaryd: Markaryds antikvariat

Ljungby –

Uppvidinge –

Tingsryd: Tingsryds antikvariat

Försäljning av lokala böcker

Mina böcker har sålts på kommission, på Akademibokhandeln och även Skivan & Boken, en bokhandel i Kalmar etc. Då tar de en viss procent, man skriver ett kontrakt och sedan om de säljer skriver jag en faktura. Men det är ganska otympligt att hålla ordning på det här med kommission. I alla fall om man har många ställen som säljer.

Tina Kristina Persson, författare i Växjö.

Blekinge

Karlskrona: Akademibokhandeln.

Säljer inte lokala författare. De får förfrågningar, men brukar tacka nej, de tycker inte att det är så intressant för dem.

Ronneby: Ronneby bokhandel. Fredrik Hellberg, innehavare:

– *Ja, vi säljer böcker av lokala författare. Vanligtvis på förfrågan av författaren eller förlaget. Ibland är det en kund som frågar efter en bok och ibland hittar vi något i tidningen. Vanligast är att vi säljer via kommissionsavtal. Böcker som handlar om Ronneby eller Blekinge säljer mest, lokal skönlitteratur säljer mindre. Tommy Nilssons böcker om Ronneby är det lokala som säljer mest. Även häften med gamla Ronnebybilder är populärt och då och då ges det en större bok med vackra bilder. De säljer också rätt bra.*

– *Vi ordnade arrangemang förr men vi drog ner på det. Det var mer arbete än förtjänst och svårt att locka publik, ibland kom det inte någon alls.*

– *I stort i branschen så går det ungefär likadant nu som de senaste 15 åren. Den fysiska boken verkar börja komma tillbaka. Nu verkar folk ha börjat uppskatta den igen. Jag tror att det är tack vare kampen från både bokhandlare, författare och förlag. Böcker är ett bra koncept i sig! Vare sig ljudbok eller läsplattor har tagit över. Man vill ha den fysiska boken. Det är lite som att ha en relation. Man vill inte bara träffas på Skype.*

Karlshamn: Lundins. Tony Lundin, innehavare.

– *Ja, vi säljer lokala böcker, mest på kommission. Det är blandade genrer, både skön- och facklitteratur. Japp, böckerna blir sålda. Vi låter alla lokala författare få möjlighet att sälja. Vi värnar det lokala och släpper in alla.*

Sölvesborg: Zimmerdahls

Säljer sällan lokala författare även om det händer då och då. Förfrågningar kommer men eftersom det är mycket jobb och ingen förtjänst utan snarare förlust, så är det mycket sällan man tar in något lokalt/egenutgivet.

Holjebok i Olofström. Johnny Karlsson.

– Holjebok är 95% antikvariat och 5 % bokhandel. Av det nya tar jag in från hembygdsförlag och även från stora förlag, sådant jag tror är relevant här. Jag tar också hem böcker på beställning. De stora butikerna som Maxi har ett stort sortiment med alla bestsellers och det finns ingen anledning att konkurrera med dem.

– Den bok jag säljer allra mest av på ett år är Kyrkhults hembygdsförenings årsbok. 150–200 exemplar.

– Jag tar in privatutgivna böcker, böcker från föreningar, vetenskapliga publikationer. Sedan är jag kanske unik som bokhandlare i Blekinge i och med att jag har rätt många böcker liggande på det som heter Bokinfo (fd Bokrondellen, en central beställningsfunktion för bokhandlare). Där har jag min egna från Vekerums förlag, men jag är även ombud för en del andra böcker som jag tycker är värda att vara tillgängliga och kan förväntas beställas till andra håll i landet. Adlibris och Bokus är de stora beställarna. Jag skickar böcker nästan varje dag.

– Den lokala skönlitteraturen är svårsåld men bygdeskildringar och annat går bra.

Kronoberg

Växjö

Akademibokhandeln Samarkand.

Ja, de tar in och säljer lokala böcker, ordnar signeringar. Oftast köper de in böckerna (dvs ej kommission.)

Akademibokhandeln city

Tar in ett fåtal lokala böcker på kommission.

Cultix

De säljer böcker av lokala författare i olika genrer. De säger ja till de flesta förfrågningar de får, bortsett från propaganda eller liknande. De både köper och tar in på kommission.

De har en lokal deckare som är något av en bestseller med 50 sålda exemplar. De ordnar signeringar ibland men det är svårt att dra folk. "Det måste nästan var en Jan Guillou för det."

Alvesta: Alvesta bok och papper.

– Ja, det försöker vi hjälpa till med. Oftast kontaktar de oss, eller om vi kanske läser en recension i tidningen av en lokal författare, då försöker vi ta hem den. Vi gör både inköp och säljer via kommission, mest kommission. Då syns det lite bättre i hyllan för då kan vi ha fler exemplar. Signeringar lite då och då. Försäljningen är olika, en del titlar säljer inte alls tyvärr. Barnboksförfattarna säljer helt ok. Och vi har lokal fotobok som säljer bra.

Lessebo: Kosta bokhandel

Ja, de säljer böcker av lokala författare som hör av sig. De gör både inköp och säljer via kommission. Har ibland signeringar och planerar att ha det mer framöver, bland annat till jul. Säljer lite sisådär. Svårt med skönlitteratur, litet lättare med böcker om bygden.

4.12 Befintliga stöd till författare

Nationella stöd

I "En inventering av konstområdet litteratur i Skåne" skriver Karin Orth om de nationella stöd till författare som finns. "Utbetalning av biblioteksersättning genom Författarfonden som också fördelas i form av författarpennning, stipendier och garanterad författarpennning. Kulturrådets utgivningsstöd och distribution av kulturrådsstödda boktitlar och stödet till kulturtidskrifterna. Stöd till läsfrämjande insatser och litterära arrangemang. Kulturrådets inköpsstöd främst till barn och ungdomslitteratur. Medel till Skapande skola."

Författarfondens stöd kan sökas av författare varje vår och höst och är att betrakta som ett förhandsstöd/arbetsstipendium. Kulturrådets litteraturstöd kan sökas som förhandsstöd (utgivningsstöd) eller efterhandsstöd (stöd med tryck samt distribution till bibliotek).

Regionala stöd

Det finns regionala stipendier. Både Region Blekinge och Region Kronoberg delar ut kulturstipendium som kan gå till litteraturområdet. Från författarhåll i Kronoberg menar man dock att kriterierna för dessa stipendier är svåra att uppfylla för författare.

I författarenkäten vittnar de som fått stipendium om den stora betydelse det har haft för dem, både för att hinna skriva och som en kick för självförtroendet.

Sedan kan författare mer indirekt omfattas av stöd till exempel om de får uppdrag i ett projekt som stöttas av medel från regionen/kommunen/staten.

4.13 Sammanfattning av kartläggningen

Infrastruktur gemensam för båda regioner

Både Blekinge och Kronoberg har

- författare i olika genrer
- förlag
- översättare
- bibliotek
- litterära sällskap
- del av Författarcentrum Syd
- regionombud för Författarförbundet
- bokhandlare (bättre i Blekinge)
- antikvariat
- skrivarklubbar
- studieförbund

Infrastruktur i Blekinge

- Berättarkraft
- skrivfrämjande för mångspråk och minoritetsspråk

Infrastruktur i Kronoberg

- Läsfest
- skrivfrämjande för barn och unga
- Det fria ordets hus
- fristad för författare
- Kreativt skrivande på Linnéuniversitetet
- en permanent bokmässa
- Litteratursällskapet
- Sagobygden

Mycket är sig alltså likt men en hel del skiljer sig också åt. I Kronoberg finns redan en del av det som Blekinge-aktörerna önskar sig. En stadigvarande bokmässa. Det fria ordets hus – som innehåller en del av de saker som kom fram som önskvärda på workshopen i Blekinge. Blekinge har det bättre förspänt när det kommer till bokhandlare och antikvariat. Där har också studieförbunden fler skrivarcirklar. Vad gäller förekomster av författare och förlag är det likvärdigt i de två länen. Både när det handlar om genrer, sätt att ge ut sina böcker och i hur hög grad man tjänar pengar på sitt författande.

5. Förslag på hur regionen kan stötta litteraturen som konstform

Här samlar jag idéer och förslag som jag har fått in genom författarenkäten, intervjuer och samtal och inte minst från de workshoppar jag höll i Blekinge och Kronoberg.

5.1 Resultat av två workshoppar

Författare, förläggare, översättare, lektörer, bibliotekarier, litterära sällskap, studieförbund, Författarförbundet och Författarcentrum Syd bjöds in till workshop för att enskilt och i grupper jobba fram idéer och förslag på hur regionen kan stötta det litteraturskapande området i framtiden. En workshop hölls i Karlskrona den 3 maj med 13 deltagare och en i Växjö den 4 maj med 18 deltagare.

Workshopen utgick från ett framtidsscenario tio år fram i tiden där litteraturskapandet fullkomligt exploderat här i regionen. Deltagarna fick i uppgift att formulera vad deras roll som individer varit i denna framgångssaga och vad andras (till exempel det offentligas) roller varit.

En mängd idéer och förslag kom fram. Här redovisar jag de som fick flest röster när deltagarna fick rösta på de tre förslag som de tyckte var intressantast. Alla förslag bifogas i en bilaga.

Extremt förenklat går det att säga att författarna/workshopdeltagarna efterfrågar sammanhang, synlighet och pengar. Samt högre status för läsning och litteratur.

Sammanhang – träffa läsare och kollegor. Nätverk och fortbildning.

Synlighet - bokmässor, uppläsningar, vara en kulturaktör som räknas och uppskattas.

Pengar - få betalt för framträdanden, kunna söka stipendier och stöd.

Status - att vara en som räknas. Att läsningen ökar och får högre status bland allmänhet, politik och förvaltning.

Förslag från Blekinge

- Stöd till översättningar av nyanländas/invandrades böcker. (Regionen)
- Anställ en litteraturkonsulent. (Regionen)
- Stöd till recensionsverksamhet. (Regionen) (Min anmärkning: som utredare och litteraturkritiker/journalist ställer jag mig tveksam till detta.)
- Dela ut arbetsstipendier till författare. (Regionen)
- Bokräknare. Jämför stegräknare.
- Fortsatt utveckling av bokmässor.
- Fortsatt utveckling av Berättarkraft.
- Skrivarkurser och författarbesök i skolor.

- Skapa större plats för litteratur och läsande i skolor.
- Skapa litterära arenor, exempelvis som Poeten på hörnet i Malmö. (Min anmärkning, eller som Det fria ordets hus i Växjö.)
- Se till att författare från Blekinge syns i större litterära sammanhang som bokmässan i Göteborg.
- Satsa medvetet med lobbyarbete riktat till politik och förvaltningar.
- Få invånare i Blekinge att upptäcka sitt län genom böcker, föreläsningsserier och studiecirkel.
- Författarvandringar.

Förslag från Kronoberg

- Skapa samarbeten mellan olika egenutgivare/förlag.
- Skapa en litteraturfond baserad medel från testamenten utan arvtagare.
- Inrätta ett regionalt litteraturstöd bestående av utgivningsstöd och distributionsstöd. Finansieras av regioner och landsting. Enligt samma modell som stödet från Kulturrådet.
- Ordna högläsning och litteratur- och berättarkvällar som ökar det litterära intresset och minskar intresset för tv och sociala medier.
- Få med Växjö/Kronoberg i Unesco-programmet City of literature.
- Införa regionala stipendier till författare. (Många vill detta.)
- Jobba för nätverk mellan författare.
- Bokmässan är kvar.
- Se till att det finns en stark regional arena för litteratur.
- Jobba för att barn och unga förstår vikten av rätten att uttrycka sig. Detta leder till att fler uttrycker sig, till exempel i olika konstformer.
- Få läsning att värderas högt av alla.
- Få pojkar/pappor/män att bli lika mycket läsare som kvinnor.
- Läsfaddrar.
- Fler lokala författarpresentationer på bibliotek.
- Smålandsposten visar större lokalt intresse.
- Kampradstiftelsen delar ut pengar till litteratursatsningar.
- Större resurser till bibliotek inkl skolbibliotek.
- Kommunal kulturpolitik för högre prioritet och status.
- Marknadsföringskanaler för egenutgivare.
- Bokcaféer med mera på till exempel Kafé de luxe.
- Biblioteken är en arena för lokala författares föredrag och uppläsningar. Samarbeta med studieförbund.
- Mötesplatser för skrivande personer, med möjlighet till information, samtal, osv. Till exempel Det fria ordets hus.

Vad handlar förslagen om?

Förslagen går att dela in i fyra kategorier...

1. Opinionsbildning och marknadsföring.
2. Ekonomiskt stöd.
3. Mötesplatser och nätverk.
4. Aktiviteter, arrangemang och projekt.

... som handlar om att

- a. underlätta för författarna (bidrag, stipendier, nätverk, mötesplatser).
- b. höja statusen på och intresset för litteratur och skrivande i allmänhet, med ökad synlighet för lokala författare och att få upp litteraturen på den lokal- och regionalpolitiska dagordningen.
- c. öka intresset för själva läsandet.

1. Opionsbildning och marknadsföring

- att litteraturområdet ska få högre status i den lokala och regionala politiken och förvaltningen.
- att läsning ska få högre status. Att män/pappor/pojkar ska läsa mer.
- att lokaltidningen visar större intresse.
- att barn och unga förstår vikten av rätten att uttrycka sig.
- Se till att regionala författare syns i större litterära sammanhang som Bokmässan i Göteborg.
- Skapa (gemensamma) marknadsföringskanaler för egenutgivare.

2. Ekonomiskt stöd

- Skapa en litteraturfond baserad på medel från testamenten utan arvtagare.
- Inrätta ett regionalt litteraturstöd bestående av utgivningsstöd och distributionsstöd enligt samma modell som stödet från Kulturrådet. Finansieras av regioner och landsting.
- Dela ut arbetsstipendier till författare.
- Kampradstiftelsen delar ut pengar till litteratursatsningar.
- Större resurser till bibliotek inkl skolbibliotek.

3. Mötesplatser och nätverk

- Skapa litterära arenor, exempelvis som Poeten på hörnet i Malmö. (Min anmärkning, eller som Det fria ordets hus i Växjö.)
- Jobba för nätverk mellan författare.
- Se till att det finns en stark regional arena för litteratur.
- Biblioteken är en arena för lokala författares föredrag och uppläsningar. Samarbeta med studieförbund.
- Mötesplatser för skrivande personer, med möjlighet till information, samtal, osv. Till exempel Det fria ordets hus.
- Jobba för nätverk mellan författare.

4. Aktiviteter, arrangemang och projekt

- Bokräknare. Jämför stegräknare.
- Fortsatt utveckling av Berättarkraft.
- Skrivarkurser och författarbesök i skolor.
- Skapa större plats för litteratur och läsande i skolor.
- Fortsatt utveckling av bokmässan. (Blekinge)
- Bokmässan är kvar. (Kronoberg)
- Bokcaféer med mera på till exempel Kafé de luxe.
- Få invånare i Blekinge att upptäcka sitt län genom böcker, föreläsningsserier och studiecirklar.
- Författarvandringar.

- Läsfaddrar.
- Fler lokala författarpresentationer på bibliotek.

5.2 Stöd i andra regioner

Jag har tittat på några andra regioner som jobbar med stöd till litteratur som konstform och intervjuat litteraturkonsulenter/litteraturutvecklare. Arbetet med att stötta litteratur som konstform är organiserat väldigt olika på olika platser. Det som är lika är att det är en insats som fyller flera av de behov som finns hos de som jobbar med litteratur och litteraturskapande, då framför allt författarna och förlagen. I Norrbotten har man en knappt ettårig verksamhet, Resurscentrum för litteratur, vars upplägg och insatser i mångt och mycket passar in på det som efterfrågas av aktörerna i Blekinge och Kronoberg. De har också en osedvanligt bra hemsida.

Norrbotten

I Norrbotten började Maria Bideke som projektledare på Resurscentrum för litteratur i september 2015. Verksamheten drivs i landstingets regi. Man har flyttat in i samma hus som resurscentrum för konst och man tillhandahåller mötesrum bland annat.

– Det har gått väldigt fort. Folk hittade till oss direkt. Jag har jättemycket rådgivning och enskilda möten.

Resurscentrum för litteratur drivs alltså av landstinget och ligger inte under länsbiblioteket. Maria Bideke menar att det är bra att vara en egen verksamhet, det gör verksamheten tydligare, dessutom blir det lättare att nå ut än om de varit under länsbiblioteket. Nu fokuserar länsbiblioteket på läsfrämjande medan Resurscentrum fokuserar på litteraturen och författarna. Det finns en styrgrupp och en referensgrupp kopplade till verksamheten. Där är tjänstemän, författare, bibliotekarier med flera representerade.

Resurscentrum har mycket fokus på nationella minoritetsspråken samiska och meänkieli.

Det var bara gjort en liten förstudie innan Så Maria Bideke började sitt uppdrag med att ta reda vilka behov som fanns hos de lokala författarna. Det var inkomster, stipendier, uppdrag, att känna att de var i ett nätverk. Viktigast enligt alla var finansieringsbiten. Så Marie Bideke började med att ge rådgivning om var folk kunde söka stipendium och bidrag. Nästa behov var marknadsföring så hon införde råd om detta. På hemsidan publiceras Veckans marknadsföringstips med länkar till artiklar, bloggar och poddar.

Nästa steg var samverkan och man hade ett möte för barnboksområdet. Både konstnärer och författare hade uttryckt önskemål om att få träffas och kanske hitta nya samarbetsmöjligheter.

– Det blev en jättelyckad dag. Alla var glada att få träffas. Vi planerar nu en samverkansdag i halvåret ungefär.

– Min strategi är att involvera författare och förlag i utvecklingen av verksamheten.

Landstinget delar ut projektbidrag till projekt inom kulturområdet, alla konstområden inklusive litteratur. Projektmedlen är öppna för alla att söka, och är på mellan 5 och 50 000 kronor. Medfinansiering krävs, men detta gör man undantag från i vissa fall.

Under ett par år har landstinget som en försöksverksamhet delat ut stöd till förlag för manusbearbetning. Detta stöd kommer troligtvis att bli permanent.

Resurscentrum har en mycket informativ hemsida. www.resurscentrumforlitteratur.se.

Syftet med Resurscentrum för litteratur är att lyfta litteraturen som konstform och att underlätta författarskap, utgivning av litteratur och litteratursamverkan i Norrbotten. En målsättning med Resurscentrum för litteratur är att verksamheten ska vara ett nav i det litterära Norrbotten.

Resurscentrum för litteratur ger råd och stöd till författare, skribenter, förlag och andra aktörer på litteraturområdet i Norrbotten inom områden som bland annat litteraturfinansiering, marknadsföring och samverkan. Resurscentrum för litteratur har också skapat ett nyhetsbrev med information kring olika finansieringsmöjligheter för Norrbottensförfattare och skribenter.

En del av Resurscentrum för litteraturs verksamhet består i att ge råd och stöd gällande samverkansmöjligheter på litteraturområdet i länet. Det sker både genom rådgivning till enskilda aktörer på litteraturområdet som söker samverkan och genom samverkansmöten då olika aktörer på litteraturområdet får en möjlighet att träffas.

Halland

Regionbibliotek Halland tillsatte en tjänst som litteraturutvecklare hösten 2015. Tjänsten är tvådelad och handlar om dels litteraturutveckling, dels läsfrämjande.

– Integration av det litterära fältet är en prioriterad fråga för oss, säger regionbibliotekarie Maria Ehrenberg.

Halland har skapat ett litteraturstöd som är kopierat på Kulturrådets litteraturstöd. Enbart förlag kan söka. Referensgruppen består av personer som har suttit i Kulturrådets referensgrupp och har erfarenhet av denna typ av kriteriebedömning och litterära samtal.

– Det är många kvalificerade som söker stöd från Kulturrådet. Deras medel räcker inte till alla som är kvalificerade att få stöd. Där kan vårt regionala stöd komma in till de halländska förlagen. Det handlar alltså om stöd till kvalitetslitteratur.

Litteraturutvecklaren arbetar med Författarförbundet i olika projekt. Bland annat Hallands bokmessa där både biblioteken och Författarförbundet är samarbetspartners med regionen.

Hela Halland läser är ett samarbetsprojekt mellan Region Halland, biblioteken och de två dagstidningarna Hallandsposten och Hallands nyheter. De har hittills jobbat med en vuxenbok men satsar på att ha ett barnspår också framöver.

– Vi har köpt in böcker och delat ut till biblioteken som lånar ut och som driver alla läsecirklar, föreläsningar och liknande. Tidningarna sammanställer och marknadsför i stora annonser.

Man stöttar ungdomars eget skrivande med den årliga sommarkursen Skrivkramp.

Regionen kommer driva ett residens med litterära inslag och nästa år planerar en av Hallands kommuner för ett stort internationellt residens, där regionen är samarbetspartner. Man vill öka det internationella inslaget.

– Vi reviderar kulturplanen nu och där tittar vi på att införa ett författarstöd där man kan ansöka om att få sin bok recenserad av en professionell kritiker. Kritikerfunktionen är viktig och nu när tidningarna släpper den här biten behöver någon plocka upp det.

Kultur i Väst

Kultur i Väst har två litteraturkonsulenter, en med inriktning på barn och unga, en med inriktning på vuxna. Litteraturförmedling är deras övergripande fokus och de jobbar med att lyfta litteraturens roll både extern och internt.

De arrangerar utbildnings- och inspirationsdagar kring skönlitterärt arbete och litteraturförmedling, riktade till bibliotekspersonal. Tillsammans med kommunbiblioteken driver de läsfrämjande metodutvecklingsprojekt.

Tillsammans med Författarcentrum Väst och Barnboksnetets författare och illustratörer arrangerar de varje år Författardagen där en mängd barn/ungdom/vuxenförfattare och illustratörer presenterar sig. Målgrupp för Författardagen är bibliotekspersonal och pedagoger i förskola och skola.

De har samarbetat mycket med Författarcentrum Väst och med Litteraturhuset. De jobbar mycket med och på Bokmässan där de är ansvariga för biblioteks- och berättarscenen.

De har ett regionalt uppdrag och i det ligger även att jobba utanför regionen.

De jobbar inte med rådgivning.

Skåne

I Skåne finns en litteraturutvecklare på deltid som framför allt jobbar med att handlägga utvecklingsstöd och verksamhetsstöd. Verksamhetsstöden går till Författarcentrum Syd och utvecklingsstöden till projekt. Inga enskilda personer kan söka stöd. Stöd går till projekt, inte till produktion.

– Där finns ju de nationella stöden, säger Karin Ohrt, men lägger till att visst är det svårare för författare som inte bor i Stockholm att bli publicerade eller få stöd.

På frågan om regionalt litteraturstöd enligt Kulturrådets modell svarar hon att det kostar mer än det smakar.

– Det kostar jättemycket pengar och kräver mycket arbete att kunna dela ut stöd enligt alla konstens regler.

Uppsala

Litteraturcentrum i Uppsala har ett speciellt upplägg, starkt kopplat till fristadsförfattaren.

Från hemsidan:

Konceptet är ett direkt resultat av Studieförmedlingens litteraturaktiviteter med Anisur Rahman, Uppsalas fristadsförfattare under 2009-2011. Vi är intresserade av både de artistiska och sociala effekterna av kreativt skrivande. Vi arbetar med författare, läsare och föreningar kring en mängd evenemang. Vi arbetar lokalt, regionalt, nationellt och internationellt, och har etablerat produktiva partnerskap med ett flertal organisationer.

Man har bland annat som mål att låta fristadsförfattaren verka i ett litterär och kulturellt sammanhang, stödja det litterära arvet i Uppsala stad och län, stödja litteratur, läsande, dialog, folkbibliotek och litterära nätverk. Litteraturcentrum i Uppsala stad och län är ett samarbete mellan Studieförbundet, Kultur i länet, Kulturrådet, Uppsala kommun, Länsbibliotek Uppsala och Svenska PEN och drivs via Studieförbundet av Uppsalas före detta fristadsförfattare Anisur Rahman.

Jämtland Härjedalen

Här vill jag bara nämna en intressant ny typ av stöd.

Region Jämtland Härjedalen testar ett nytt stöd riktat till professionella kulturskapare.

STARTstöd är ett samverkansstöd som syftar till att möjliggöra goda idéer inom kulturområdet samt bidra till ett kreativt klimat.

Kulturskapare/kreatör kan få möjlighet att påbörja, genomföra eller testa en idé. De kan beviljas stöd i form av ersättning för upp till tio arbetsdagar, baserat på en månadslön om 25 000 kr. Stödet riktar sig till professionella kulturskapare/kreatörer inom områdena film och rörlig media, scenkonst, design och arkitektur, slöjd, bild och form samt litteratur kan ansöka om stödet. Du ska vara bosatt och verksam i Jämtland eller Härjedalen.

Förslag från utredaren

Jag ger här förslag på olika sätt som regionen kan stötta litteraturskapande och främja och förankra samarbeten. En del är sådant som redan finns. Förhållandena är olika i Blekinge och Kronoberg. Till exempel finns det en etablerad bokmessa i Kronoberg. Det fria ordets hus finns i Växjö och gör en del av det som aktörerna i Blekinge efterfrågar.

När jag tittar på de önskemål och behov som kommit fram genom författarenkäten och vid utredningens två workshoppar så kan de sammanfattas nästan på samma sätt. Behoven handlar om sammanhang, synlighet, status och bättre ekonomi. Man önskar sig forum för att träffa kollegor. Fortbildning/rådgivning/stöd. Uppläsning/möjligheter. Bokmässor. Att man i regionen pushar för sina egna författare i bibliotek och bokhandel och i mer övergripande diskussioner om länets attraktionskraft. Man önskar ekonomiskt stöd.

Förslagen är av olika karaktär och omfattning.

- Verka för att permanenta bokmässan i Blekinge.
- Arrangera fysiska mötesplatser med kvalificerat innehåll två gånger/år.
- Starta en hemsida med information, rådgivning och en förteckning över författare, förläggare och andra litterära aktörer.
- Erbjuder rådgivning/information om utgivning, ekonomi, mm.
- Erbjuder utbildning. Under mötesplatserna, på hemsidan, via utbyten med mera.
- Införa ett regionalt samverkansstöd.
- Instifta ett regionalt barn- och ungdomsbokspris.
- Ordna utbyten mellan Blekinge och Kronoberg för residens, utbildning, framträdanden.
- Arrangera skrivtävlingar för barn och unga och på olika språk.
- Fånga upp nyanlända kulturarbetare inom det litterära området.
- Verka för samverkan genom att aktörerna inom litteraturområdet har vetskap om och kontakt med varandra.
- Samordning av utvecklingsarbetet på litteraturområdet.

Bokmessa

Kronoberg har en etablerad bokmessa sedan nio år tillbaka. Växjö stadsbibliotek arrangerar denna. Här har författare och andra bokbord och det finns även ett program med föreläsningar, uppläsningar och annat. Antal besökare är cirka 2000 personer. Bokmässan är uppskattad av de författare, förläggare, litterära sällskap och studieförbund som deltar. Bokmässan ingår i stadsbibliotekets verksamhet.

Blekinge hade sin första bokmessa i mars 2016 i regi av Berättarkraft. 70 utställare och 750 besökare. De författare, förlag och föreningar som deltog var mycket nöjda och det finns från dessa och andra förväntningar om en fortsättning. Berättarkraft 2017 kommer också att arrangera en bokmessa. Berättarkraft är ett projekt som är finansierat till 2017. Därefter ser framtiden osäker ut för en bokmessa i Blekinge.

Förslag. Verka för att bokmässan i Blekinge får en långsiktig finansiering och organisation. En bokmessa uppfyller flera behov. Det är en mötesplats där aktörerna träffar varandra, läsare, kunder och möjliga uppdragsgivare. Det är också ett sätt för regionen att lyfta sina författare/förläggare/övriga och göra dem synliga.

Mötesplats

Åh, mötesplats, detta utslitna begrepp. Men ibland är det just det som behövs. Och det är ett bra begrepp som omfattar både fysiska och sociala rum. Författare behöver träffa kollegor. Ibland fysiskt, ibland vill de bara kunna diskutera i nätforum. Mötesplatser på nätet finns det redan många. Det måste finnas synnerligen goda skäl om man ska starta ett till. Fysiska forum däremot är det sämre med.

Förslag. Arrangera mötesplatser två gånger om året i varje region. Alla fria litterära aktörer bjuds in liksom företrädare för bibliotek, föreningar, sällskap med flera. Det är viktigt att träffarna har ett kvalificerat innehåll. Här kan man erbjuda utbildning i efterfrågat ämne, till exempel utgivning och egenutgivning. Marknadsföring och distribution. Hur man söker stipendier och bidrag. Man kan på sikt även ha föreläsningar om skrivande men i första hand är det alla de saker som behöver ske runtomkring och efter skrivandet som man har störst behov av att lära sig mer om. Jag kan också se nytta i att erbjuda utbildning i företagande och entreprenörskap för de som i högre grad vill kunna försörja sig på sitt skapande.

Här faciliterar man också samarbeten mellan de olika aktörerna, helt enkelt genom att de träffas och får en gemensam kontaktyta.

I Kronoberg föreslår jag att denna mötesplats äger rum i Det fria ordets hus, som just är till för att stötta skrivande.

Hemsida

För att kunna skapa samarbeten måste man känna till varandra. Mötesplatser och träffar är bra, men de sker inte varje dag. Enkel tillgång till samlad information är också bra.

Förslag. Skapa en hemsida i stil med www.resurscentrumforlitteratur.se. Det är Resurscentrum för litteratur i Norrbottens sida. Här ligger samlad rådgivning om finansiering, marknadsföring och samverkan samt ett kalendarium för aktuella evenemang. Varje vecka lägger man ut "Veckans marknadsföringstips" med länkar till andra sidor, poddar och bloggar.

På en hemsida här föreslår jag också en förteckning över litterära aktörer. En informationsbank med information om författare, översättare, lektörer, illustratörer, förläggare. Här finns kontaktuppgifter om varje person, information om inriktning, uppdrag och utgivning och en länk till eventuell hemsida. Kort information om vad man ägnar sig åt innevarande år och om man är intresserad av samarbeten. Här kan uppdragsgivare söka

efter folk och söker någon en ny samarbetspartner för ett litterärt projekt är det här man tittar först.

Stöd

När jag tittar på vad andra regioner gör för att stötta litteraturen som konstform så ser det väldigt olika ut naturligtvis. Regionerna skiljer sig åt i storlek och invånarantal, om där finns en storstad eller inte, och så vidare. En del litteraturutvecklare ägnar sig mest åt arrangemang och samarbete med andra institutioner. En del fördelar mest medel och andra stöttar författarna mer närgånget.

Rådgivning

Att hitta rätt förlag, rätt egenutgivartjänst eller vilka stöd som finns att söka eller mässor att åka till kan vara komplicerat.

Förslag. Bistå med information och rådgivning om förlag, egenutgivartjänster, bokhandlare, distribution, marknadsföring, ekonomi – ja, om det mesta som inte rör själva skrivandet.

Offentligt anställda kritiker

Stöd till recensionsverksamhet kom upp som ett populärt önskemål under workshoppen i Blekinge. I Region Halland tittar man just på detta. Jag kan inte föreslå det i utredningen men jag vill ändå föra ett resonemang kring det.

I Halland ska detta troligen bli en form av författarstöd där författare får ansöka om att få sin bok recenserad. Jag har svårt att se att det kan ligga i det allmännas uppdrag att se till att enskilda författare får sina böcker recenserade, för att de önskar det. En kritiker måste alltid tänka på vem den skriver för. Målgruppen är i vanliga fall läsaren/lyssnaren/tittaren, inte författaren. Hur hanterar en detta uppdrag som kritiker? Hur ärlig kan en vara i sin bedömning när den skrivs på önskemål från författaren? Vad blir en sådan recension värd?

Å andra sidan ligger i det allmännas uppdrag att intresset för litteratur och läsning hålls vid liv. Där är det offentliga litterära samtalet en viktig del. Medias litteraturbevakning är en bråkdel av vad den en gång var. Det är ett problem för allmänheten, för litteraturen och kulturen, för bildningsnivån i samhället, för de enskilda författarna. Och för kritikerna.

Vad är det offentligas roll? Att hålla intresset för läsande och litteratur vid liv! Är recensioner en bra väg att gå? Det kan vara så. Men då måste urvalet ske utan styrning från författarna själva. Var ska recensionerna publiceras? För vem skrivs de? De kan inte skrivas för enskilda författarnas skull utan för litteraturens och det offentliga samtalets skull. Det är möjligt att bibliotek och region kan ha någon form av kulturjournalistisk verksamhet – men är det bra?

Stöd, bidrag, stipendier, författarlön

Förslag om författarlön och andra ekonomiska stödformer har också kommit upp i utredningen. På nationell nivå finns stöd från Kulturrådet och Författarfonden att söka. På regional nivå är det generella kulturstipendier som delas ut. Inget stöd är specifikt inriktat på litteratur. Som jag förstått det delar regioner i landet sällan ut stöd till enskilda individer utan snarare utvecklingsstöd till projekt och organisationer. Undantaget är Region Halland som skapat ett förlagsstöd enligt samma modell som Kulturrådets. Att dela ut ett sådant stöd, som relativt få kan komma ifråga för, kräver mycket pengar och arbete i form av administration, urval, juryarbete och så vidare varför jag menar att det är mer intressant att titta på andra typer av stödformer.

STARTstöd

Region Jämtland Härjedalen testar i år ett nytt stöd riktat till professionella kulturskapare. STARTstöd är ett samverkansstöd där kulturskapare/kreatör ges möjlighet att påbörja, genomföra eller testa en idé. Stödet består av ersättning för upp till 10 dagar, baserat på en månadslön om 25 000 kr. Stödet riktar sig till professionella kulturskapare/kreatörer inom områdena film och rörlig media, scenkonst, design och arkitektur, slöjd, bild och form samt litteratur.

Författaren Elin Olofsson har genom detta stöd skrivit drama i samarbete/till Länsteatern och fann det utvecklande att få denna möjlighet att pröva på en helt ny form av skrivande.

Jag tycker att detta är den intressantaste formen av ekonomiskt stöd till enskilda som jag har stött på. Det närmar sig arvode för uppdrag i stället för ett bidrag.

Förslag. Undersöka möjligheterna för ett regionalt samverkansstöd för litteraturskapare och andra aktörer på den litterära arenan som syftar till att skapa nya verk, projekt eller samarbeten. Det skulle främja både samverkan, skapa nya nätverk och främja kreativt skapande. Det kan med fördel ske i samarbete med övriga konstområden, enligt Jämtland Härjedalens modell.

Pris

Priser är kul. Pristagaren blir glad och tidningarna brukar skriva. Ett väl genomtänkt pris med en skicklig jury som hittar rätt pristagare ger status åt både givare och mottagare. Ett pris och en prisutdelning ger uppmärksamhet åt det som priset handlar om.

Förslag. Undersöka möjligheten till samarbetspartners och (med-) finansiering av ett litterärt pris i Blekinge och Kronoberg. Ett i varje region eller för båda. Förslagsvis vartannat år Blekinge, vartannat år Kronoberg. Det krävs att arbetet sköts med hög grad av professionalitet och hög medvetenhet om varför man vill dela ut priset. Ett pris kan vara ett lustfyllt sätt att sätta regional litteratur i rampljuset. Man måste nischa sig på något sätt.

Mitt förslag är att regionen inrättar ett barn- och ungdomsbokspris. Detta eftersom de författare i regionen som (helt eller nästan) lever på sitt författarskap är barn- och ungdomsförfattare. Per Nilsson, Solveig Olsson Hultgren, Katarina von Bredow och Kim Kimselius. Det finns alltså en rimlig regional koppling. Därtill har Linnéuniversitetet kursen "Att skriva för barn". Priset ska kunna ges till aktörer även utanför regionen så länge de har en tydlig koppling hit.

Priset kan bestå av en summa pengar eller ett residens eller både och eller något annat. Det viktiga är att det främjar fortsatt skrivande. Det finns residensverksamhet i både Blekinge och Kronoberg som kan vara lämpliga samarbetspartners.

Utbyten

Utbyten är ett medel att lyfta både eget och andras skapande. Varför inte ta till vara på den möjlighet som ges av att Biblioteksutveckling arbetar i både Blekinge och Kronoberg?

Förslag. Utbyten mellan litteraturaktörer i Blekinge och Kronoberg.

Residensutbyte i samarbete med de residens som finns i båda länen. Litteraturskaparna ges möjlighet att ansöka om residens enligt vissa kriterier. De ges en möjlighet att arbeta under en viss tid. Att samtidigt anordna ett socialt arrangemang tillsammans med lokala litteraturskapare kan vara ett bra tillskott och ett sätt att skapa sammanhang och nya nätverk och på sikt nya samarbeten.

Uppläsningsutbyten. I samarbete med regionala arrangemang som bokmässor, Berättarkraft, Läsfest! eller vid andra tillfällen bjuder man in, med stöd från regionen, litteraturskapare från det andra länet att komma och framträda. Arvode utgår enligt Författarförbundets rekommendationer.

Fortbildningsutbyten. En litteraturskapare ges möjlighet att söka fortbildningsstipendium för att i det andra länet ta del av bokmässor/Berättarkraft/Läsfest!/Berättarfestivalen/dylik. Stipendiet omfattar resa och boende. Det handlar om fortbildning för egenföretagare. Stödet består av resa och boende. Bjuds man in för att framträda erbjuds arvode via regionen.

Mera fortbildning

Förslag. Skapa samarbete med de litterära sällskapen där de bjuder in cirka två lokala författare att delta utan kostnad på sällskapens seminarier. Regionen ersätter sällskapen för mat och eventuellt uppehälle. Det handlar om fortbildning och inspiration för litteraturskaparen, sammanhang och nätverkande.

Barn och unga

Förslag. Utlysa en skrivtävling för barn och unga. Ha olika ålders- och språkkategorier. Mellanstadiet. Lågstadiet. Högstadet. Gymnasiet. Nyanlända ges möjlighet att skriva på sitt hemspråk. Samarbete med SFI för översättningar. Detta handlar om integration, samhörighet, mångspråk och skrivfrämjande. Samarbete med folkbibliotek, skolbibliotek, lärare.

Mångspråk

Hur ska regionen stötta litteraturskapande med fokus på mångfald och mångspråk? Nyanlända har hittills haft svårt att registrera sig på arbetsförmedlingen som kulturarbetare. Det innebär att det bor en mängd kvalificerade kulturutövare i Sverige som jobbar med helt andra saker och aldrig kommer i kontakt med sina yrkeskollegor här. Detta har uppmärksammats på senare år och utveckling är på gång. Bland annat är det projektet Konsten att delta som startade i Norrköping 2014 som har spridit sig till fler kommuner. Konsten att delta handlar om att föra ihop nyanlända och etablerade konstnärer med varandra i samarbete med arbetsförmedling och kulturförvaltning. Kultur i Väst har startat ett liknade projekt som de kallar Kontur.

I Växjö planerar Det fria ordets hus ett residens för nyanlända konstnärer och författare i samarbete med arbetsförmedlingen. Man hoppas att residenset kan fungera som praktik enligt etableringsplanen för kulturarbetare som har fått uppehållstillstånd. – Då kan vi erbjuda dem nätverk och de kan fortsätta jobba med sitt konstnärliga arbete. Och det handlar lika mycket om att vitalisera det befintliga kulturlivet. Vi vill skapa ett system för hur vi ska hitta nyanlända kulturarbetare.

Förslag. Regionen följer Det fria ordets hus projekt med nyanlända kulturarbetare. Hittar man en form här som fungerar så stöttar och uppmuntrar regionen andra att ta efter och samarbeta med Det fria ordets hus om utbildning om detta.

Jag anser också att man i arbetet med att hitta en form som passar här, tittar på hur man jobbar i övriga delar av landet.

Jag föreslår också att man samarbetar med aktörer som har kontakter med nyanlända och arbetar aktivt och uppsökande med att hitta kulturarbetare.

Förslag. Ge i uppdrag åt befintliga aktörer att varje år ha minst ett projekt i samarbete med nya svenskar.

Samarbeten

Det finns många aktörer på det litterära fältet. De gör böcker, de pratar om böcker, lånar ut böcker, minns gamla författare. Och mycket mer. I hur hög utsträckning känner de till varandra?

Förslag. Aktivt jobba för att de litterära aktörerna har vetskap om och kontakt med varandra. En del i detta är den informationsbank jag beskriver under Hemsida. En annan del är ovan nämnda mötesplatser. Ytterligare en del är att uppmuntra och initiera projekt under mer konkreta former. Exempelvis skapa samarbeten mellan unga författare och litterära sällskap.

Samordning

Som den här utredningens kartläggning har visat är det mycket som händer på det litterära området. Här finns författare (och andra) som är i behov av stöd för att kunna utvecklas, både som konstnärer och som egenföretagare. Här finns stora möjligheter till utveckling för både enskilda kulturarbetare och för institutioner, organisationer och föreningar. Vad som behövs för att möjliggöra denna utveckling är en instans som har ett helhetsperspektiv på området litteratur som konstform.

Förslag. Att regionen samordnar insatser inom litteraturskapandeområdet, till exempel genom att inrätta en tjänst som litteraturutvecklare/litteraturkonsulent.

6. Slutsats

Det finns gott om litteraturskapare i Blekinge och Kronoberg. Många skriver, inte många gör några större pengar på det. Inga alla av dessa men en stor grupp vill ha mer tid att skriva och ökade möjligheter att kunna leva på sitt skrivande. Det är givetvis också önskvärt att uppmuntra ungas skrivande och att blivande författare får möjlighet att utvecklas här i regionen.

Det finns infrastruktur kring litteraturen och litteraturskapandet. Bibliotek förstås. Men också skrivartutbildning på masternivå, festivaler och skrivfrämjande insatser. Det finns litterära sällskap och skrivarklubbar, bokmässor och till och med en fristadsförfattare.

Det som saknas är en instans som har överblick över hela det litteraturskapande området. Om regionen ska stötta litteraturen som konstform behövs en helhetsbild. Att samordna det litterära konstområdet tror jag är rätt väg att gå. Att samordna information, samarbeten och stödinsatser skulle underlätta för alla inom området och allra mest för dem det berör, de som skapar vår litteratur nu och i framtiden.

Camilla Carnmo
Växjö 20160622

Förslag från workshop i Blekinge och Kronoberg 3 och 4 juni 2016

Det är år 2026. Litteraturskapandet blomstar.

Blekinge

Vad var mitt bidrag till denna litterära boom?

INSPIRERA

- Skrivarkurser, författarbesök i skolor *
- Deckarkurser för alla åldrar
- Stärka ett författarkollektiv, medvetandegöra
- Öka intresset för ex.vis lokal historia
- Läsande förebilder
- Nya läsargrupper, integration

INFRASTRUKTUR

- Stödja förlag
- Bok i Blekinge, Bokmässan tex. * *
- Distribution, marknadsföring e-böcker, tec.
- Blekinge känt som litteraturcentrum
- Vi har synliggjort de nya svenskarnas berättelser
- Nya kanaler för distribution (tex wattrpad)

AKADEMIN

- Initiera nya forskningsområden IT - humaniora - medicin

BIBLIOTEKEN

- Täta kontakter med författarna. Bokbord.
  - Aktivt och kontinuerligt läsfrämjande arbete för barn och nyanlända, arbeta med integrationen.
  - Samla in "nya berättelser" och bidra till ökad förståelse
- Bokmässan växer fram i hela Blekinge. Lokala profiler hittar en plats. *

FÖRENINGEN

- Träffa andra som skriver.
- Sommarmöte för författare, översättare, illustratörer

FÖRLÄGGARE, ANTIKVIARIAT

- Litteraturen och läsandet har fått en större roll i skolan. Skolbiblioteken fick billigare böcker. Välja temaböcker till skolor. * *

- Delade ut böcker gratis till barnen i kommunerna. Åk 4. Åkte ut med bil och släp. Världsbokdagen.
- Tryckte en bok för skolan som delades ut. Fick direktkontakt med barnen. Barnen gjorde teckningar till Harry Martinsons dikter.
- Lokal anknytning i böckerna. De lokala författarna lyfts fram. Andra bedömningsgrunder än riksintresset.
- Lokala författare på bibliotekskvällar. Lokala författares böcker på biblioteket.

- Litterära arenor (Poeten på hörnet) *
- Skrivarläger, kurser för ALLA åldrar
- Fortsatt utveckling av Berättarkraft + bokmässa * * * *
- Boosta det som finns. Medveten marknadsföring
- Synas i större litterära sammanhang, tex bokmässan gbg * * * * *
- Skriva böcker
- Författarträffar
- Skrivarcirklar
- Medveten satsning mot politik och förvaltningar *
- Få människorna i Blekinge att upptäcka sitt eget län genom böcker, föreläsningsserier och studiecirklar * *
- Berättarprojekt och böcker för "nya blekingar"
- Kopplat skrivade till nya former, ex digitala medier
- Författarvandringar *
- Författarnas villkor...?
- App med Blekingelitteratur utvecklades
- Läsning på konstiga ställen
- "Varannan Blekinge"
- Föreningar stöttas

Blekinge

Vad var andras bidrag till denna litterära boom?

Regionen

- nya prioriteringar av resurser
- regler som gör att man kan stötta litterära arrangörer och författares skrivande arbete
- stödja litterära föreningar
- lokaler där ägaren är engagerad och står för vissa kostnader
- översättarstöd till översättning av nyanländas/invandrares böcker *
- anställa en litteratukonsulent * * * *
- uppmärksamma skrivandets villkor
- modell "Värmlandsmontern" (gbg bokmässa) som visar upp författarskap från regionen

Andra:

- samarbetspartners

- finansiering: studieförbunden, bankstiftelser, fonder. Om man har tex tema "Hav & bok" för en bokmessa kan man få stöd från havsindustrierna i Blekinge.
- författare som ordnar och arrangerar
- politiker
- kommunen/staten (skolbibliotek/läsande)
- andra kulturområden (teater, musik, film, etc)

- Skolorna har medel att arbeta med litteratur. SKOLBIBLIOTEK.
- Stöd till recensionsverksamhet. * * *
- Insatser för att göra det "tufft" att läsa. (Sprida läslusten)
- Skrivande och litteratur i all lärarutbildning
- Läsande in i högre utbildning

- Möjlighet till ledigt en dag/år för att läsa
- författaralliansen som teateralliansen
- "Berlinmodellen" (låta tomma industrilokaler bli verkstäder mm till kulturarbetare)
- Stegräknare fast bokräknare *
- Bok på recept
- Stjärnföretagsmodell - entreprenör
- Status att vara kulturpolitiker
- arbetsstipender * *
- Författarlön
- Starta eget-bidrag?
- Regional hjälp för HUR ge ut bok. Kompetensutveckling och stöttning
- Scener och arenor
- Institutionernas styrning
- Studieförbund kan främja skrivande
- Färdlektyr
- Pop up-bibliotek

Kronoberg

Vad var mitt och andras bidrag till denna litterära boom?

Lokala releasefester

Sett till att de lokala biblioteken köper in våra böcker

Samarbetat med andra egenutgivare/förlag (tex Kultur i Småland, fb) * *

Fått med pressen

Bidragit med litteratur med god kvalitet

Låtit litteraturen leva länge

Trott på att språket är grunden för demokrati

Haft en drivkraft och vilja att förändra samhället

Lobbat för medel till regionen

Skapat förutsättningar för att bibliotekspersonalen kunnat bidra *

Deltagit med uppläsningar/föredrag etc, kulturnatten, vårstad, bibliotek, etc
Vågat tro på att vi har något att säga
Skapat arenor för att visa våra böcker, tex gentemot äldre, lokala bibliotek, bokmessa, läsfest, bokcafé mm
Jobbat med läsande och skrivande för barn, tex på skolor och bibliotek
Skapat arenor irl och på nätet, för mellangruppen (10 - 70 år) att reflektera
Startat en litteraturfond via testamente utan anhöriga tex. *

Barn och unga-arbete på biblioteken ledde till ökade resurser och läsmusklerna växte *
Utbildning till barnboksillustratörer i gymnasiet + i kreativt skrivande i olika genrer i skolan
Regionalt litteraturstöd: 1 utgivningsstöd, 2 distributionsstöd. Betalas av landstingen/regionerna. * * * *
Högläsning, litteraturaftnar, berättarkvällar ledde till uppsving i det litterära intresset och att träffas live samtidigt sjönk intresset för sociala medier/tv-serier *

Mentorskap i Det fria ordets hus
Levande debatt om tabubelagda områden inom ungdomslitteraturen
Författarskola inom LNU - spets!
Skrivargrupper och kooperativa förlag
City of literature inom Unesco *
Utökad Kronobergs bokmessa
Amatörkurser inom prosa, poesi, dramatik, kritik
Publicering och succé för att antal romaner
Översättningar av ett antal romaner härifrån
Det fria ordets hus har särskilt arbete med skrivande ihop med Ringsbergsskolan = grogrund
Residensverksamhet för nyanlända författare *
Översättning och utgivning av regionens fristadsförfattare

Goda författarförebilder
Varsam gallring av bibliotek
Även små bibliotek ska finnas kvar
Nya "samförlag" ger bredd i utbud och stärker författare
Poesin får ett uppsving
Stark regional arena *
Goda möjligheter till stipendier skapar förutsättningar för författare * *
Brett nätverk och bokmässor stärker det regionala författarskapet * * * *
Ökad förståelse för rätten att uttrycka sig leder till att fler uttrycker sig på olika sätt * * (barn o unga)

Mixade berättarfestivaler
Lajv, gatukonst, litterära billboard

Medborgar-läsar-märken
Litterärt upplevelsecentrum
Läsning värderas högt av alla * *
Litterära priser som gör att litteraturen uppmärksammas
Utbilda politiker genom att ge dem EGNA upplevelser
Pojkar, pappor, män blir lika mycket läsare som kvinnor *
Bildning blir ett honnörsord
Litteraturredan Kronoberg
Ger litterära stipendier för regionen * *
Fler lustfyllda möten mellan svenska och nyanlända författare
Litteraturskapande oberoende av kommersiella intressen
Ropen ska skalla” Läsfaddrar åt alla!” *

Författare får betalt för framträdande
Böcker finns där människor finns
Tätare lokala författarpresentationer på bibliotek *
Hjälp med marknadsföring för egenutgivare
Bokmässan (Kronoberg) drivs med ambition att bli bättre och ersätta författare ekonomiskt.
Mer PR. *
Regionen instiftar arbetsstipendium för författare. * * * *
Kommunen avsätter budget för att stödköpa egentugivna böcker / lokala småförlag (mer än enstaka ex)
Skolorna visar stort intresse för Skapande skolprojekt inriktning litteratur och skrivande
Privatpersoner och föreningar ordnar litteraturfestivaler
Smp visar lokalt intresse *
Kampradstiftelsen ger pengar till litteratursatsningar * *

Fristående kulturnämnder i kommunerna leder till höjd status för kulturfrågor.
Större resurser till bibliotekens öppethållande, programverksamhet, mediabevakning, filialbibliotek, skolbibliotek. Obs 1000 nya elever i Växjö varje år. * * * * *
Höjd prioritet för kultur i lokalpolitiken - prestige för kommunen tex i kommunstyrelsen. *

Marknadsföringskanaler för egenutgivare * *
Boklådor ska bevara “odödlig” litteratur och ta in lokala författare och exponera dem.
Bokcafé mm tex på Kafe de luxe *
Biblioteken som arena för lokala författare tex föredrag och uppläsningar (Samverkan med studieförbund) * *
Releaser på hemmaplan i förlagens regi
Konkret åtgärdsprogram för litteraturstöd - tydlighet och information
Mötesplatser för skrivande personer, med möjlighet till information, samtal, etc, tex Fria ordets hus * *
Tävlingar/priser för ungdomar och andra aspirerande författare.